

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka a literatury

Diplomová práce

Bc. Miroslava Ludvová

Spisovatelka Herma Svozilová-Johnová (1914–2009)

Vedoucí práce: Mgr. Daniel Jakubíček, Ph.D.

Olomouc 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Spisovatelka Herma Svozilová-Johnová (1914–2009)* vypracovala samostatně a s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 4.12. 2023

Podpis

Poděkování

Touto cestou bych chtěla velmi poděkovat vedoucímu mé diplomové práce Mgr. Danielu Jakubíčkoví, Ph.D. za vedení práce, cenné rady a laskavý přístup. Zároveň děkuji zaměstnancům Centrálního depozitáře Památníku národního písemnictví v Litoměřicích za zpracování a poskytnutí potřebných materiálů.

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Miroslava Ludvová
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Daniel Jakubíček, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Spisovatelka Herma Svozilová-Johnová (1914-2009)
Název v angličtině:	The Author Herma Svozilová-Johnová (1914-2009)
Anotace práce:	Tato diplomová práce se věnuje spisovatelce 2. poloviny 20. století Hermě Svozilové-Johnové. Zaměřuje se na autorčin život a klasifikuje její dílo z tematického hlediska. Práce se pak blíže soustředí na díla s psychologickou tematikou a analyzuje mužské a ženské postavy vystupující ve vybraných dílech. V práci je obsažen také pohled dobové literární kritiky na tuto spisovatelku a její díla a čerpá také z osobní korespondence autorky.
Klíčová slova:	Herma Svozilová-Johnová, literární tvorba, sociální tematika, odraz historických událostí, psychologická tematika, mužské a ženské postavy
Anotace v angličtině:	This thesis is dedicated to the writer of the second half of the 20th century, Herma Svozilova-Johnova. It focuses on the author's life and classifies her work from a thematic point of view. The thesis then focuses more closely on works with psychological themes and analyses the male and female characters appearing in the selected works. The thesis also includes the view of contemporary literary critics on this writer and her works and draws on the author's personal correspondence.
Klíčová slova v angličtině:	Herma Svozilová-Johnová, literary works, social themes, reflection of historical events, psychological themes, male and female characters
Přílohy vázané v práci	Bez příloh
Rozsah práce	64 stran
Jazyk práce:	Čeština

Podklad pro zadání DIPLOMOVÉ práce studenta

Jméno a příjmení: **Bc. Miroslava LUDVOVÁ**

Osobní číslo: **D21766**

Adresa:

Téma práce: **Spisovatelka Herma Svozilová-Johnová (1914-2009)**

Téma práce anglicky: **The Author Herma Svozilová-Johnová (1914-2009)**

Jazyk práce: **Čeština**

Vedoucí práce: **Mgr. Daniel Jakubíček, Ph.D.**
Katedra českého jazyka a literatury

Zásady pro vypracování:

1. Život a doba Hermy Svozilové-Johnové
2. Klasifikace a stratifikace díla
3. Interpretace a analýza vybraných motivů a témat v díle Hermy Svozilové-Johnové
 - kontext (okupace x 50. léta)
 - region Haná
 - autobiografické prvky
 - analýza mezilidských vztahů

Seznam doporučené literatury:

- JANOŮŠEK, Pavel. *Přehledné dějiny české literatury 1945-1989*. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2057-4.
- KUSÁK, Alexej, MOHYLA, Otakar, ed. *Kultura a politika v Československu 1945-1956*. Praha: Torst, 1998, 663 s. ISBN 80-7215-055-3.
- MERHAUT, Luboš, ed. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 4, S-Ž; Dodatky k LČL 1-3, A-Ř. Praha: Academia, 2008, 1082 s. ISBN 9788020015723.
- BAUER, Michal. *Ideologie a paměť: literatura a instituce na přelomu 40. a 50. let 20. století*. Jinočany: H & H, 2003. ISBN 80-7319-028-1
- KOŽUŠNÍKOVÁ, Petra. *Kronika rodu Svozilů aneb Konfrontace sestřenic-spisovatelek*. In: KROK: kulturní revue Olomouckého kraje Roč. 13, 4. 1 (2016), s. 46-51
- VŠETIČKA, František. *Střední Morava literární*. In: Střední Morava Roč. 14, č. 27 (2008), s. 92-106.
- Zlatý máj: kritická revue umělecké tvorby pro mládež*. Praha: Svaz Československých spisovatelů, 1956-. ISSN 0044-4871.
- VLAŠÍN, Štěpán. *Na přelomu desetiletí: o české próze konce 70. a začátku 80.let*. Praha: Československý spisovatel, 1985. s. 231.

Literární noviny: Týdeník pro kulturně politické a umělecké otázky. Praha: Svaz československých spisovatelů, 1952-1968. ISSN 0459-5203.

Stav schvalování: Garantem specializace schválen studentův podklad VŠKP

Podpis studenta:

Datum:

Podpis vedoucího práce:

Datum:

Podpis vedoucího pracoviště:

Datum:

Obsah

Úvod.....	8
1 Život a doba Hermy Svozilové-Johnové.....	10
1.1 Rodina Svozilových	10
1.2 Mládí a studia.....	12
1.3 Manželství s Oldřichem Johnem	12
1.4 Osobnost a vzhled	16
1.5 Pracovní činnost.....	17
2 Klasifikace a stratifikace díla	20
2.1 Prozaická tvorba.....	20
2.1.1 Sociální problematika.....	21
2.1.2 Odraz historických událostí	26
2.1.3 Psychologická tematika.....	33
2.2 Básnická tvorba	42
2.3 Tvorba pro děti a mládež.....	47
2.4 Pokusy o dramatickou tvorbu.....	49
3 Mužské a ženské postavy ve vybraných prozaických dílech	51
3.1 Mužské postavy.....	52
3.2 Ženské postavy	56
Závěr	63
Seznam použitých zdrojů	65

Úvod

V dějinách literatury se setkáme se spoustou autorů a autorek, kteří se vlivem různých okolností ve své době nedostali na úplný vrchol slávy a postupem času tak spíše upadli v zapomnění. Jména těchto spisovatelů či spisovatelek jsou pak v literárních slovnících se základními informacemi často jen zmíněna. Jednou z takových českých autorek je Herma Svozilová-Johnová, autorka řadící se do literatury druhé poloviny dvacátého století. Vydala téměř tři desítky knih, a to jak díla prozaická, tak básnická a také se věnovala literatuře pro děti. Právě osobnost této spisovatelky jsem si zvolila jako téma své diplomové práce, abych se pokusila odkrýt nejen její životní cestu, ale také dílo, které v knihovnách či antikvariátech již téměř zavál prach. Jedním z činitelů, který hrál roli při výběru tématu diplomové práce byla skutečnost, že se jedná o ženu. V dějinách literatury zcela jistě dominují mužští autoři, ženské autorky jsou oproti mužům v menšině, přestože mnoho z nich bylo velmi významných. Během studia literatury na vysoké škole jsem měla pocit, že jsou nám vždy z hlediska důležitosti předkládáni právě spíše autoři než autorky.

Neposledním důvodem zvolení tématu diplomové práce jsou náměty, jakými se spisovatelka Herma Svozilová-Johnová ve své tvorbě zabývala. Její tvorbu zcela jistě ovlivňovala doba, ve které žila, tedy téměř celé 20. století. Právě toto století, století plné velkých politických a společenských změn, mě v celých dějinách nejvíce zajímá. V díle Hermy Svozilové-Johnové se odráží společenské události 20. století. Autorka svá díla zasazuje do okupačních let před 2. světovou válkou, následně také do samotné válečné atmosféry, líčí těžká padesátá léta a reflektuje také období po roce 1989 v československé společnosti. Svá díla zasazovala do svého rodného kraje – regionu Haná. Jejím velkým tématem byla také psychologická rovina, především komplikované vztahy mezi muži a ženami, jež byly také často ovlivněné dobou, v níž lidé žili. Všechna zmíněná témata probudila můj velký zájem o tuto autorku.

Cílem mé diplomové práce je představit život dané autorky, zaměřit se na stratifikaci a klasifikaci jejího díla a na následnou interpretaci a analýzu vybraných děl. Popíšu tak autorčin život, zaměřím se na její rodinné zázemí, studijní příležitosti a zkušenosti, manželství s ve své době velmi známým a proslulým politikem a pracovní činnost samotné Svozilové-Johnové. Všechny tyto faktory zcela beze sporu ovlivňují život každého člověka. V životě umělců pak navíc mají významný vliv také na jejich tvorbu.

Diplomová práce bude členěna na tři kapitoly. První kapitola krátce nastíní osudy členů rodiny Svozilových, z níž autorka pochází. Poté popíšu autorčin život, její studia a pracovní dráhu, manželství s politikem Oldřichem Johnem. Všechny tyto životní i dobové události měly vliv na její tvorbu. Ve druhé kapitole se budu snažit přiblížit celou tvorbu autorky. Rozdělím ji do tří kategorií, a sice próza, poezie a knihy pro děti a mládež. Prozaická díla budu tematicky klasifikovat, a to na díla, která zpracovávají sociální tematiku, díla, jež odrážejí společenskou realitu minulého století a díla s tematikou psychologickou. Na knihy pohlédnu také optikou dobové kritiky. V poslední, třetí, kapitole se pak hlouběji zaměřím na interpretaci a analýzu psychologické tematiky ve vybraných dílech, a to především s ohledem na mužské a ženské postavy a na vztahy mezi nimi a pohlédnu na ně také z hlediska psychologických poznatků.

Protože o této autorce není dostupný dostatek zdrojů a detailních informací, navštívila jsem před začátkem psaní diplomové práce Centrální depozitář Památníku národního písemnictví v Litoměřicích, kde je uložen osobní fond Hermy Svozilové-Johnové. Fond nebyl před začátkem psaní mé práce zcela utříděn, zaměstnanci jej na mou žádost připravili tak, aby mi byl badatelsky přístupný. Zároveň mi nemohl být poskytnut celý, protože obsahuje informace o stále žijících osobách. Fond je složen především z osobní korespondence samotné autorky. Právě tyto materiály mi při psaní práce poslouží jako hlavní zdroj informací.

1 Život a doba Hermy Svozilové-Johnové

1.1 Rodina Svozilových

Česká spisovatelka, básnířka a autorka knih pro děti Herma Svozilová-Johnová se narodila jako Herma Marie Vojnarka Svozilová dne 29.8. 1914 v Prostějově do slavné hanácké rodiny Svozilových. Její dědeček Josef Svozil (1847–1931) byl český politik, novinář a průkopník českého podnikání v oboru chmelařství a pivovarnictví. Nejdříve se stal poslancem v Moravském zemském sněmu a později také členem Říšské rady v tehdejší Rakousku-Uhersku. Josef Svozil založil Rolnický akciový pivovar v Litovli, první zemědělské družstvo na Moravě a Hospodářskou školu v Litovli, čímž přispěl k potlačení Němců v Litovli, kteří ji do té doby ovládali. Stal se také šéfredaktorem olomouckých Selských listů a později založil nezávislý týdeník Selská stráž v Litovli.

Strýc Svozilové-Johnové, Josef Svozil (1873–1949), byl původně knězem v církvi, kterou později opustil. Vystupoval proti zkreslování doby husitské či protireformačnímu vedení církve a zabýval se také celibátem a poměry v církvi. Své názory promítl v knihách *Národnost ve státě*, *Klerikalismus*, *Knězi a ženy*, *Bílé světlo*. Působil jako politik, místopředseda Státního pozemkového úřadu, přispíval do Herbenova Času a poté se stal šéfredaktorem Českého slova.

Spisovatelčina sestřenice, dcera Josefa Svozila, Světla Svozilová (1906–1970) se prosadila jako herečka.

Hermin otec Cyrill Svozil (1886–1935) vystudoval práva, kterým se poté věnoval v Prostějově. Mezi tamními obyvateli byl oblíbený i pro jeho politickou činnost. Působil jako jednatel Sokola, účastnil se založení České státoprávní demokracie (národní demokracie), jejíž se stal předsedou a jednatelem. Roku 1925 se stal členem Národního shromáždění.

Maminka Herma Dostálová pocházela z rolnické rodiny. Její rodiče později vedli Národní kavárnu v Prostějově a poté obchod se smíšeným zbožím. Herma Dostálová pobyla za svého mládí ve Švýcarsku, ve Vídni či v Oděse, kde se jí dostávalo vzdělání. Učila se francouzsky, anglicky, zpívat či malovat. Později vedla dramatický obor Klubu přátel umění v Prostějově, kde působila jako herečka i režisérka. Se svým

mužem Cyrillem podporovali umělce a chudé studenty. Jejich sbírka obrazů byla tehdy jedna z největších soukromých galerií u nás.

Herma a Cyrill Svozilovi měli kromě Hermy ještě mladšího syna Cyrilla narozeného v roce 1916.

Herma Svozilová-Johnová ve svých vzpomínkách na rodiče a dětství píše: *„Maminka a tatínek, oba aktivní, družní a živí, to byly bytosti, které jako by se hledali mezi miliony lidí. Jejich dny byly plné činnosti. Tata odešel po snídani v osm do kanceláře, kolem jedné prošel ze Životabanky po chodníku do Rašínovy brány 4, poobědval, na čtvrt hodinky zavřel oči na gauči svého pokoje v horizontální poloze, ve dvě už zase vcházel do přeplněné čekárny u své kanceláře. Mama šla po rámu s Andělkou nakoupit, při Andělčině úklidu někdy vařila, odpoledne se věnovala nám, studovala své divadelní role, setkávala se s přáteli. Večeřeli jsme společně. Potom rodiče odcházeli obyčejně na schůzi. Někdy to byla městská rada, jindy Klub přátel umění, divadelní zkouška, nějaká jiná tatínkova povinnost politická nebo spolková. A když vyplynul večer v týdnu, šli se s přáteli posadit vedle ke Třem králům. V létě do zahrady Národního domu. Měli rádi lidi a rádi tančili.“¹*

Byli to právě rodiče, jejich výchova a díky nim zprostředkované studium v zahraničí, co Svozilovou-Johnovou především na počátku spisovatelské dráhy velmi ovlivnilo. První práce odrážely její okouzlení zahraničím, a to zejména Anglií. Vznikla tak lyricky laděná sbírka povídek *Jaro v Oxfordu*. Autorka se pokusila vydat povídky na pokračování v časopisu *Eva*, nakonec tato prvotina byla vydána na vlastní náklady Herminy matky v roce 1935. Rodiče byli v té době Herminými prvními čtenáři a podporovateli: *„Byla jsem nesmírně zvědavá, co řekne mé próze (otec Cyrill John). A náhodou jsem uslyšela ve svém pokoji, jak říká vedle mámě: - Z té naší Mušky něco bude. Píše velmi dobře.“²*

¹ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma, TOMEŠ, Josef, ed. *Hanácká sága: vzpomínky a deníky*. Praha: Arista, 2000. ISBN 80-86410-08-0, s. 107-108.

² SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma, TOMEŠ, Josef, ed. *Hanácká sága: vzpomínky a deníky*. Praha: Arista, 2000. ISBN 80-86410-08-0, s. 120.

1.2 Mládí a studia

Hermě Svozilové-Johnové doma od narození říkali familiárně „Muško“, později ji tak začal také oslovovat její budoucí manžel Oldřich John, jak se dozvídáme z jejich korespondence a také ze vzpomínek Svozilové-Johnové. *„Muško mi říkali doma od narození. Proto mi jednou napsal Olda z obavy, že mu uletím: Máš jenom jedna křídla a jedno mládí, jedna křídla, která tak snadno shoří.“*³ John tímto myslel na fakt, že jeho budoucí žena prožila skutečně pestré mládí na několika zahraničních pobytech. Od jejích čtrnácti let pobývala ve Francii v městě Saint-Germain-en-Laye. Ze svého pobytu ve Francii přispívala Herma Svozilová do olomouckého deníku Našinec. Příspěvky byly vydávány pod názvem *Z cestovního deníku čtrnáctileté. „Patnáct českých děvčat se štěstím v očích na ohromném nádraží Lva v Paříži představuje českou sekci st.germainského lycea. Jak mile se tu vyjímají zrůžovělé slovanské tváře, uprostřed líčidel a parfumu! Však každý mimojdoucí to cítí, proto zůstává mimoděk stát, a proto se ještě dlouho ohlíží za mladými reprezentantkami Československa.“*⁴

Po návratu absolvovala maturitu na Francouzském gymnáziu v Praze. Následně studovala v letech 1934–1936 na Svobodné škole politických nauk v Praze obor novinářství a navštěvovala i přednášky na právnické fakultě.⁵ Dvakrát byla také na studijním pobytu v Oxfordu, poprvé v roce 1935 a podruhé 1937. Soukromě zde doučovala latinu, zabývala se žurnalistikou a svými články přispívala do československých novin. Z velké lásky k Oldřichu Johnovi se rozhodla z Oxfordu odjet zpátky do Prahy a poté opustit také Prahu a s manželem se vrátit do rodného Prostějova. *„Bylo to neudržitelné. Oxford prohrál.“*⁶

1.3 Manželství s Oldřichem Johnem

JUDr. Oldřich John byl o 7 let starší bratranec Hermy Svozilové. Narodil se jako nemanželské dítě sestře Hermína otce Lence. Oldřich John vystudoval práva a stal se koncipientem v prostějovské kanceláři advokáta Cyrilla Svozila, otce Hermy.

³ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma, TOMEŠ, Josef, ed. *Hanácká sága: vzpomínky a deníky*. Praha: Arista, 2000. ISBN 80-86410-08-0, s. 159.

⁴ SVOZILOVÁ, Herma. *Z cestovního deníku čtrnáctileté. Našinec*. Olomouc. 1929. ISSN 1801-5107.

⁵ *Slovník českých spisovatelů*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-007-1., s. 615.

⁶ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma, TOMEŠ, Josef, ed. *Hanácká sága: vzpomínky a deníky*. Praha: Arista, 2000. ISBN 80-86410-08-0, s. 152.

Později si v Prostějově otevřel vlastní kancelář. „21.5.1937 byl zvolen starostou města Prostějova, ačkoliv obecní volby byly provedeny již 7.6.1936. V roce 1937 to byl nejmladší starosta v Československu (měl 30 let).“⁷

Blíže se s Hermou setkali na oslavě osmdesátých narozenin jejich společného dědečka Josefa Svozila. Zasnoubili se o Vánocích roku 1936. Během jara a léta 1937 však ještě žili odděleně svými odlišnými životy. Herma toto období pobývala na svém druhém studijním pobytu v Oxfordu a Oldřich se připravoval na starostovskou funkci v Prostějově. „*Já jsem potřebovala rozmach, svobodu, čas, abych ukázala kus práce, Olda potřeboval harmonii, domov, lásku, aby unesl dvojnásobný náklad: starostenský úřad a kancelář.*“⁸

Svatba Oldřicha a Hermy Johnových se konala dne 17.8. 1937 v Olomouci na Svatém Kopečku za účasti malého počtu lidí. „*Ano, takové soukromí a takové prostředí jsem si pro náš slib věrnosti v duchu představovala. Žádná senzace, žádné okukování lhostejnými zvědavci.*“⁹

Manželství Johnových bylo dle vzpomínek Svozilové-Johnové naplněné velkou a hlubokou láskou, přestože jejich počátky byly poněkud krušné. Oldřich John vykonával svůj starostenský úřad velmi poctivě a s velkou vervou. Občané Prostějova jej měli rádi a pyšnili se jím. Bylo tím však ovlivněno jejich manželství. „*Olda byl plný pochopení a chuti snést mi modré z nebe. Byla jsem pro něho ta nejmilovanější na světě a jediná, ovšem do manželství si přinesl radnici, kancelář a politické schůze – na tom se nic měnit nedalo. Lidé mi Oldu brali a já jsem žárlila.*“¹⁰ Společně však i v těchto časech vyrazili na dovolenou, během níž procestovali Rakousko, severní Itálii, Monte Carlo, Monako, Francii a Švýcarsko.

Manželství také ovlivnily následné okupační události v letech 1938 a 1939. V prosinci 1938 Oldřich John z částečně vlastního rozhodnutí rezignoval na funkci starosty. V září následujícího roku byl nacisty zatčen a vězněn. „*Dr. Oldřich John byl vystaven*

⁷ (ed.). *Statutární město Prostějov*. Online. GÁBOROVÁ, Jana. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20120107031239/http://www.mestopv.cz/cz/turista/o_meste/slavne-osobnosti/#JUDr.%20Old%C5%99ich%20John. [cit. 2023-09-26].

⁸ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma, TOMEŠ, Josef, ed. *Hanácká sága: vzpomínky a deníky*. Praha: Arista, 2000. ISBN 80-86410-08-0, s. 152.

⁹ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma, TOMEŠ, Josef, ed. *Hanácká sága: vzpomínky a deníky*. Praha: Arista, 2000. ISBN 80-86410-08-0, s. 161.

¹⁰ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma, TOMEŠ, Josef, ed. *Hanácká sága: vzpomínky a deníky*. Praha: Arista, 2000. ISBN 80-86410-08-0, s. 189.

*nacistické persekuci – 1.9.1939 byl zatčen a vězněn v koncentračních táborech Dachau a Buchenwald. Po propuštění byl v roce 1944 znovu zatčen a krátký čas vězněn v Kounicových kolejích v Brně.*¹¹ Krátce po zatčení přivedla Herma na svět jejich prvního syna Oldřicha Johna. Druhý syn Cyrill John se narodil roku 1947.

Manželství Johnových následně velmi ovlivnilo budování nové politiky po roce 1945. Oldřich John se ihned zapojil do veřejného života a převzal správu města jako bývalý starosta. Poté byl zvolen místopředsedou Městského národního výboru v Prostějově, krajským předsedou obnovené československé sociální demokracie v Olomouckém kraji. Stal se také poslancem Národního shromáždění. V parlamentu pak působil jako předseda ústavního výboru a podílel se tak na návrhu poválečné ústavy Československé republiky. Podílel se také na prosazení návrhu za znovuoobnovení olomoucké univerzity. *„Sled těchto událostí má pro začínající prozatěrku a básniřku rozhodující význam – to, co prožila ve svých mladých letech na vlastní kůži, se bude v jistých obměnách neustále vracet v její tvorbě.*¹²

Svozilová-Johnová byla na svého manžela velmi pyšná a podporovala jej, přesto ji trápilo, že byla často sama. *„Deprese z Oldova pracovního tempa a z jeho časté nepřítomnosti doma proniká občas do mého okouzlení reprízou mateřství po Cyrillově narození. Je mi nanic, když musí věčně střídat rychlík Olomouc – Praha, Praha – Olomouc, trojhlavý drak strana – parlament – kancelář mě děsí, protože nám ho krade.*¹³

Johnova politická činnost znamenala také časté návštěvy nejrůznějších společenských událostí nebo setkávání s politiky a jejich ženami. Svozilová-Johnová pomáhala manželovi s psaním projevů a sama přispívala do novin (*Hlas lidu, Čin*) a věnovala se své básnické a prozaické tvorbě. Mezi léty 1948–1953 byl John předsedou Národního shromáždění, které znamenalo stěhování celé rodiny z Prostějova do Prahy. *„Odejít z Prostějova mi nedělá potíže. S tím naším klubíčkem (jak říká Olda rodince)*

¹¹ (ed.). *Statutární město Prostějov*. Online. GÁBOROVÁ, Jana. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20120107031239/http://www.mestopv.cz/cz/turista/o_meste/slavne-osobnosti/#JUDr.%20Old%C5%99ich%20John. [cit. 2023-09-26].

¹² VŠETIČKA, František. *Střední Morava literární*. In: *Střední Morava Roč. 14, č. 27* (2008), s. 104.

¹³ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma, TOMES, Josef, ed. *Hanácká sága: vzpomínky a deníky*. Praha: Arista, 2000. ISBN 80-86410-08-0, s. 445.

*pojedu kamkoli, pokud budeme spolu. Horší to bylo u Oldy. Zapustil v Prostějově hluboko kořeny a jeho svozilovská citovost v něm řádila teď naplno.*¹⁴

Také Herma Svozilová-Johnová v bezprostředně poválečné době, kdy docházelo k formování nového společenského a politického řádu, se zapojovala do veřejného dění a zastávala názor, že i spisovatelé mají ve společnosti své poslání a jejich práce vyžaduje, aby byli zároveň poučenými politiky. *„Práce opravdu radostná pro českého spisovatele, kterému se podařilo narodit se v dnešní době, neboť i on smí tak svým slovem přispívat do spravedlnosti rostoucí společnosti pro její slavné, rozkvetlé zítřky.*¹⁵

V padesátých letech byl Oldřich John odstraněn nejen z funkce Národního shromáždění, ale také z veřejného života pro svou popularitu, a především kritický postoj k vedení strany. Byl odstraněn těmi, pro které několik let bojoval a pracoval. Protože z toho důvodu nemohla být vydávána díla jeho ženy, celá rodina se ocitla v ekonomické tísní trvající několik let. Během Pražského jara v roce 1968 Herma Svozilová-Johnová vystoupila proti událostem v 50. letech a na obranu svého muže pronesla tento projev: *„(...) Jsme teď tady obolení, poranění, pobití, ale přece nějak šťastní, že jsme se dočkali toho dne, kdy už je slyšet každý jednotlivý hlas člověka. Nevím, co zůstalo v celku z naší víry a z důvěry – jedno však je mně osobně docela jasné: Chci vědět, přesně, kdo plánoval a kdo prováděl celou zruďnou apokalyptickou mystifikaci, kdo ničil lidi, jako byl můj muž, nenahraditelné lidské hodnoty.*¹⁶ V roce 1968 Herma Svozilová-Johnová také vystoupila z Komunistické strany Československa.

Manžel Hermy, doktor Oldřich John, zemřel 2.srpna 1961 ve věku 54 let. Smrt manžela znamenala pro Hermu Svozilovou-Johnovou velmi hlubokou ránu a ztratila tak svou největší životní oporu. V souvislosti s rodinnými záležitostmi je patřičné uvést také krátkou zmínku o synech Oldřicha a Hermy Johnových. Starší syn doc. RNDr. Oldřich John, CSc. působil na Matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy v Praze a také na Matematickém ústavu Akademie věd. Zemřel v roce 2021.

¹⁴ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma, TOMĚŠ, Josef, ed. *Hanácká sága: vzpomínky a deníky*. Praha: Arista, 2000. ISBN 80-86410-08-0, s. 477.

¹⁵ Z pozůstalosti Hermy Svozilové-Johnové. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice, fond Hermy Svozilové-Johnové*.

¹⁶ Z projevu Hermy Svozilové-Johnové ve Slovanském domě dne 22.3.1968. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice, fond Hermy Svozilové-Johnové*.

Mladší syn Cyrill John emigroval v roce 1968 do Švédska, kde založil exilový časopis *Listy*. Herma Svozilová-Johnová jej navštívila až roce 1978 po několika nezdařených pokusech žádosti o povolení za ním jet. Poté Švédsko navštívila ještě celkem šestkrát a pobyla v něm tak dohromady šest měsíců. Díky tomu mohl vzniknout cestopisně laděný román *Švédské epizody*, v němž autorka dává čtenářům možnost nahlédnout do historie, přírody či mentality obyvatel této severské země.

1.4 Osobnost a vzhled

Ve vzpomínkové knize *Hanácká sága* o sobě Herma Svozilová-Johnová píše, že byla bytostí výbušnou a její muž Oldřich John naopak harmonický. Autorka vzpomíná, že její „*překvapivé impulsy, jakých jeho povaha nebyla schopna, naše manželství jenom zpestřovaly.*“¹⁷ Z osobní korespondence Svozilové-Johnové je patrné, že se jednalo o velmi vzdělanou, v jejím okruhu přátel ceněnou a milou dámu. Dopisovala si s mnoha známými a významnými osobnostmi z okruhu české literatury 20. století, ale i s jinými osobnostmi veřejného života, kterými byl například František Hrubín, Vilém Závada, František Kožík, Leontina Mašínová, Zdena Wolkerová, Václav Kaplický a další. Dopisovala si také s mnoha zahraničními osobnostmi, které převážně potkávala při jejích zahraničních návštěvách v rámci Svazu československých spisovatelů. Během kariérního politického vrcholu jejího manžela Oldřicha Johna byla ceněná za jeho podporu a doprovod. „*V těžké a významné politické práci jej věrně doprovází jeho choť Herma, (...)*“¹⁸

Herma Svozilová-Johnová byla dle některých novinových rozhovorů krásná, sympatická, a i v pokročilejším věku stále vitální. Při příležitosti autorčiných šedesátých narozenin vyšel článek ve Svobodném slově, v jehož úvodu je napsáno: „*Je až neuvěřitelné, že tato křehká paní s mladými pohyby a chůzí, sympatická*

¹⁷ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma, TOMESŠ, Josef, ed. *Hanácká sága: vzpomínky a deníky*. Praha: Arista, 2000. ISBN 80-86410-08-0, s. 191.

¹⁸ Z pozůstalosti Hermy Svozilové-Johnové. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice*, fond Hermy Svozilové-Johnové.

*plachým vystupováním, za nímž se skrývá nezdolná hanácká houževnatost, bude zítra oslavovat šedesáté narozeniny.*¹⁹

V rozhovoru z roku 1995 je Herma Svozilová-Johnová tázána redaktorkou na pomyslný recept, který dělá takové zázraky, že autorka vypadá stále mladistvě (v té době měla 81 let). Svozilová-Johnová odpovídá: *„Recept nemám. Jsou to totiž geny, hanácký kořínek našeho rodu, neboť i moje stařenka – v Čechách se říká babička – a maminka vypadaly mnohem mladší, než byly. Maminka se dožila pětadevadesátky a vypadala pěkně.*“²⁰ Je tedy jisté, že tuto spisovatelku její rod neovlivnil pouze v houževnatosti a cílevědomosti, ale projevila se u ní také rodová dlouhověkost. Herma Svozilová-Johnová se dožila úctyhodných 94 let. Zemřela 5. dubna roku 2009.

1.5 Pracovní činnost

„(...) musím přidat ještě něco o charakteristice spisovatelské práce. Každé povolání má svůj vlastní odstín, svou podobu, své zvláštnosti. Pracovala jsem na poli, u dobytka, v továrně, v zahraničních stycích, znám mnoho pracovišť a mnoho dílen. Spisovatel je jako mnich. S životními prožitky, s námětem nebo nápadem, který mu nedá spát zaleze do klauzury a nevyjde z ní řadu měsíců, řadu roků. Nikdo mu nemůže při jeho práci pomoci. (...)“²¹

Herma Svozilová-Johnová má na svém autorském kontě úctyhodné množství knih, a to téměř tři desítky. Během svého dlouhého života se nevěnovala pouze psaní, ale vystřídala také různé občanské pracovní pozice. Od roku 1945 působila jako kulturní redaktorka Hlasu lidu. Po přestěhování do Prahy prošla také několika krátkodobými pracemi. Roku 1958 pracovala jako sezonní brigádnice v zahradnictví v pražských Jinonicích. V roce 1949 byla zaměstnána v továrně Tatra na Smíchově a později také na státních statcích u Kutné Hory a Žacléř u Trutnova. Také tato povolání ovlivnila její tvorbu a odrazila se v jejích dílech.

¹⁹ Básnířka a prozatěrka. *Svobodné slovo: list Československé strany národně socialistické, Pražské vydání*. Praha: Československá strana národně socialistická, 28.08.1974, 30(203), s. 5. ISSN 0231-732X.

²⁰ JAŠKOVÁ, Kamila. K životu patří snění. *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 14.04.1995, 5(89), s. 11. ISSN 0032-6569.

²¹ Projev k besedě se členy ČČK v ženských domovech, 24.11.1982. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice, fond Hermy Svozilové-Johnové*.

V závodním časopise Tatry vyšel s Hermou Svozilovou-Johnovou rozhovor, v němž na práci v tomto závodě vzpomíná a odpovídá například na otázku, co ji přimělo ke vstupu do továrny: „*Přání žít aspoň měsíc uprostřed velkých a radostných proměn, kterými prochází osvobozený pracující člověk, přání zachytit tvořivé úsilí osvobozeného kolektivu, úsilí o šťastný zítřek, přání pracovat vedle vás a s vámi, aby potom moje vlastní práce byla pravdivá a vám blízká.*“²²

Právě mnohé zkušenosti na těchto pozicích se otiskly do jejího díla. Mezi léty 1958 a 1960 byla Herma Svozilová-Johnová zaměstnána na zahraničním oddělení Ústředního domu lidové tvořivosti, které od roku 1959 také vedla. Poté v letech 1966 a 1970 působila v zahraničním oddělení Svazu československých spisovatelů.²³ Svozilová-Johnová se na těchto pozicích podílela především na organizaci mezinárodních akcí, účastnila se návštěv zahraničních spisovatelů či jiných hostů. Často také tlumočila nebo překládala. Dostávala četné pozvánky na recepce, koktejly právě se zahraničními hosty například od Československé společnosti pro mezinárodní styky nebo Ministerstva kultury a informací. V létě 1959 se účastnila a spoluorganizovala festival *Loutkařská Chrudim*. Na své působení a členství ve Svazu československých spisovatelů vzpomíná Herma Svozilová-Johnová kladně: „*Zdá se, že jako jediná členka tohoto kolektivu jsem prožila jeho dění, od založení 1949 až do konce 1989. Děkuji osudu i za tento čtyřicetiletý nesmírně zajímavý a důležitý zážitek.*“²⁴

Jako autorka byla často zvána na besedy a autorské čtení pro děti i dospělé do knihoven po celé republice.

Za autorskou činnost získala Herma Svozilová-Johnová v roce 1974 vyznamenání *Za zásluhy o výstavbu*. Tehdejší ministr kultury České socialistické republiky Milan Klusák Svozilové-Johnové napsal: „*(...) Vysoce oceňuji přínos Vaší literární tvorby pro naši kulturu, umělecký postoj, spjatý se zájmy budování socialistické společnosti i aktivní podíl na kulturně politickém životě Svazu českých spisovatelů. (...)*“²⁵ Na tento

²² Rozhovor se s. Johnovou, chotí před. Nár. shromáždění. *Závodní časopis Tatry*. 1949. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice, fond Hermy Svozilové-Johnové*.

²³ MERHAUT, Luboš, ed. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 4, S-Ž; Dodatky k LČL 1-3, A-Ř. Praha: Academia, 2008, 1082 s. ISBN 9788020015723, s. 495.

²⁴ Z pozůstalosti Hermy Svozilové-Johnové. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice Praha, fond Hermy Svozilové-Johnové*.

²⁵ Z pozůstalosti Hermy Svozilové-Johnové. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice Praha, fond Hermy Svozilové-Johnové*.

dopis autorka odpověděla těmito slovy: „(...) *Práce spisovatelská i práce kulturně politická mi přináší mnoho vnitřního potěšení. Žít v rozhodující době, to samo o sobě je darem dvojnásobným. Jsem ráda, že smím přidat své úsilí tvůrčího podílu k hlasům, myšlenkám a činům, které nesou ve znaku barvu lidského štěstí. (...)*“²⁶

²⁶ Z pozůstalosti Hermy Svozilové-Johnové. Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice Praha, fond Hermy Svozilové-Johnové.

2 Klasifikace a stratifikace díla

Z časového hlediska lze dílo Hermy Svozilové-Johnové rozdělit do tří etap. První díla vznikala ve 40. letech 20. století. Další knihy pak vycházely na konci 60. let a v 70. a 80. letech. Toto období lze považovat za umělecky nejvýznamnější. Poslední díla vyšla roku 1994 a 2000. Poslední kniha s názvem *Hanácká sága* je knihou autorčiných vzpomínek na rodinu a politickou kariéru jejího manžela, vycházející ve velké míře z vlastních deníkových záznamů.

Tvůrčí éra autorky byla silně ovlivněna veřejně politickou činností jejího manžela Oldřicha Johna. Po jeho odstranění z Národního shromáždění a také z veřejného života v 50. letech byly knihy Svozilové-Johnové staženy z knižního trhu a autorka nemohla dále publikovat. To se změnilo po Pražském jaru, jak sama autorka vzpomíná: „*Mému členství v nově založeném Svazu jako úspěšné autorce zbránit nemohli, zakázali ale vydávání mých knih a zmínek o mé osobě (...) Svaz ČSL spisovatelů, v jehož literárních sekcích jsem pracovala od samého začátku tvrdých padesátých let, projevoval se svou většinou jako narušující odboj proti všemu zlému, co se dělo v této zemi. Téměř všichni jeho členové byli mými přáteli. Oslava Pražského jara a moje velmi úspěšná práce (i znalost jazyků) v zahraničním oddělení uvolnili také mé potíže bez problémů.*“²⁷

Dílo Svozilové-Johnové dále můžeme rozdělit do tří kategorií, a to díla prozaická, poezii a díla pro děti a mládež. Jan Šnobl poukazuje na tematickou spojitost všech tří složek. „*Tyto tři stránky jejího díla jsou spoluspjaty silným přízvukem etickým, jasným pohledem na život, na člověka a jeho funkci v lidském kolektivu.*“²⁸

2.1 Prozaická tvorba

Herma Svozilová-Johnová ve svých dílech odráží nejčastěji sociální, celospolečenskou a psychologickou problematiku. „*Zajímají ji lidé ve všech situacích; zdůrazňuje, že každý dobře prožitý život má svou etiku.*“²⁹ Jan Šnobl její dílo považuje za dokumentující, za zrcadlo dění nedávné minulosti, které nám reflektuje, jaké životy lidé vedli a jak tyto životy byly ovlivněny společenským a politickým vývojem.

²⁷ Z pozůstalosti Hermy Svozilové-Johnové. Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice Praha, fond Hermy Svozilové-Johnové.

²⁸ ŠNOBL, Jan. Z času do zítřků. Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice, fond Hermy Svozilové-Johnové.

²⁹ Svobodné slovo: list Československé strany národně socialistické, Pražské vydání. Praha: Československá strana národně socialistická, 28.08.1974, 30(203), s. 5. ISSN 0231-732X.

Svozilová-Johnová pak navíc v jednom z projevů řekla, že „(...) každou dobrou knížkou se dotýkáte samotné podstaty nitra toho, kdo ji psal, jako naléhavé sdělení pro ostatní lidi.“³⁰

Přestože příběhy mnohých autorčiných románů se odehrávají v Prostějově, její dílo bylo ovlivněno také zahraničními studijními pobyty, a to především v jejich prvních dílech. „V širokém rejstříku její literární tvorby má své místo domov, rodná Morava a pestrost dalek světa, poznávaného v Paříži, v Londýně, Oxfordu aj.“³¹ Některé ze svých pozdějších románů situovala také do pražského prostředí.

2.1.1 Sociální problematika

Sociální problematice se Herma Svozilová-Johnová věnuje nejvýrazněji ve svých volně na sebe navazujících románech *Šička Božena* (1942), *Prostřený stůl* (1944). K těmto dvěma románům byl v roce 1979 přiřazen román *Odskok z Oxfordu* a vznikla tak románová trilogie. Nutno podotknout, že se autorka sociální problematiky dotkla ještě dříve v jednom ze svých úplně prvních děl, v románu tří generací vydaným pod názvem *Křížek z ametystů* v roce 1940. „V současné tvorbě na Hané představuje výjimečný typ autorky, která po dokumentárních črtách z oxfordského prostředí se vrátila k domovu, aby romantickou touhu a vzpomínku po citlivě vnímaném ovzduší velkoměsta a ciziny promyšleně i samostatně doplnila poznáním rodové pospolitosti, kmenové budovatelské odvahy i sebevědomé houževnatosti.“ Sociální tematiku můžeme spatřovat právě v oné budovatelské houževnatosti v první části knihy, jež je inspirovaná životem prarodičů Svozilové-Johnové, Kateřiny a Josefa Svozilových, v knize pojmenovaných jako Veronika a Josef Koupilovi. Rodinou sedláka, který v problematické době konce devatenáctého století, kdy pohraniční města ovládají obyvatelé německého původu, nakonec úspěšně zakládá český rolnický pivovar v Litovli.

V druhé linii příběhu Svozilová-Johnová vzpomíná na studentská léta v Paříži. Propojuje tedy svět starý se světem novým. Dobová kritika toto dílo přijala kladnými

³⁰ Projev k besedě se členy ČČK v ženských domovech, 24.11.1982. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice*, fond Hermy Svozilové-Johnové.

³¹ ŠNOBR, Jan. Z času do zítřků. *Památník národního písemnictví, Centrální depozitář Litoměřice*, fond Hermy Svozilové-Johnové.

slovy. V olomouckých selských listech vyšlo: „(...) spisovatelka dovede své lidi výrazně charakterisovat, dovede je zachytit ve významné chvíli a s dobovým koloritem, stejně pečlivě podaným roku 1868, kdy se začíná děj křížkem z ametystů na hanácké vesnici (...). Je to tedy knížka, která vždycky mile potěší, neboť je nad to prohrátá vřelou láskou k rodu a rodné hroudě.“³²

Bedřich Slavík v Lidových novinách hodnotí román kritičtěji, poukazuje na autorčiny mezery ve vedení dialogů, nedostatečné charakterizování postav či nutnost prohloubení názorů: „Svozilová však dosud zápasí s umístěním dialogu, s vnitřní stavbou kapitol a s logickým zdůvodněním celku. (...) pro další vývoj autorčin nezbytně vyžadují prokreslení i typisaci postav, odosobnění příběhu v jeho generačním i krajovém dosahu, rozšíření a prohloubení názoru na společenský život různých generací a prostředí. Námět i význam Svozilova rodu by zasloužil obsáhlého románového vydání.“

Hlavním dějištěm dalších románů se sociální problematikou, tedy románů *Šička Božena* a *Prostřený stůl*, se stalo autorčino rodné město Prostějov. Právě na pozadí tohoto maloměsta autorka situuje své postavy a jejich příběhy. V tomto jí dobře známém prostředí sledovala lidskou společnost v různých jejích vrstvách. Pronikala do jádra osudů lidí z prostředí průmyslových, měšťanských a dělnických. Mezi těmito vrstvami pak často hledala souvislosti, spojitost a analogii, především v podobnosti lidských osudů jako takových, bez ne vždy nutné závislosti na společenské úrovni, z níž člověk vzešel.

V protektorátní době začal vznikat román *Šička Božena*. Vydání románu provázela spousta problémů, které autorku téměř odradily od jeho konečného vydání. V Praze bylo její vydání nepovoleno z „mimoliterárních důvodů“, jak v osobní korespondenci s autorkou zmiňuje Kamil Bednář.³³ Za podporu autorka vděčí svému muži Oldřichovi, ten byl jejím prvním čtenářem a kritikem. „Ale ty nesmíš přestat psát, řekl. *Tvoje Božena je živá a pravdivá.*“³⁴ Kniha navíc nemohla být vydána pod autorčíným jménem Svozilová-Johnová, ale pouze Svozilová, jelikož manžel Oldřich John byl

³² *Selské listy: hlasy republiky: orgán republikánské strany československého venkova*. Olomouc: Českomoravské podniky tiskařské a vydavatelské, 1940(32), s. 7.

³³ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma, TOMESŠ, Josef, ed. *Hanácká sága: vzpomínky a deníky*. Praha: Arista, 2000. ISBN 80-86410-08-0, s. 274.

³⁴ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma, TOMESŠ, Josef, ed. *Hanácká sága: vzpomínky a deníky*. Praha: Arista, 2000. ISBN 80-86410-08-0, s. 275.

nacistickým vězňem. Tento první román nakonec vyšel v Olomouci v Prombergově nakladatelství v roce 1942. „Ze Šičky Boženy jsem měla ukrutnou radost. Její obálka byla podle mého návrhu vypracována akademickým malířem Aljo Beranem, šedomodrý odstín papíru, oku velice příjemný, a obrázek šičky v rádiovce s pozadím továrenské brány odpovídal přesně obsahu i náladě knihy. (...) Jednoduše je Šička mým prvním milovaným literárním dítětem taková, jaká je. Na jejím textu bych ani dnes po tolika letech neměnila ani čárku – ovšem pročesala bych ji poněkud jazykově.“³⁵

Původní název *Vrátnice* autorka na popud literárního historika dr. Bedřicha Slavíka přejmenovala na *Šička Božena*. Jedná se o její první větší dílo po vzpomínkách studijních i rodových. Tento román se stal prvním střípkem z následné trilogie na sebe volně navazujících románů, které autorka zasadila do rodného Prostějovska. „Já ztvárním město ve všech jeho proporcích – proletariát, podnikatele, střední vrstvu. Mé město bude prožívat léta 1934–1939.“³⁶ Přestože toto moravské město není v dílech blíže specifikováno a pojmenováno, fakt, že se jedná o Prostějov, značí prostředí, v němž se děj románu odehrává, tedy oděvnické továrny, které mají v Prostějově svou tradici.

Ústředním tématem obou románů je sociální nerovnost mezi lidmi, zobrazení různých vrstev obyvatelstva. V postavě Boženy Karhánkové v románu *Šička Božena* promítla život chudých děvčat z dělnického prostředí, jejich dřinu v továrenském prostředí a životní trápení spojené s milostným vzrušením a následným ztracením iluzí o rodinném štěstí a finančním zabezpečení. Hermě Svozilové-Johnové se předlohou tománu stali skuteční lidé, které potkávala ve svém životě, a jejich osudy. „Vybrala jsem si právě ušlápnutou dívku z dělnické kolonie U svaté Anny citem, zděděným po předcích. V chatrném oblečení jsem vidala taková děvčata rychle spěchat domů z práce. S chudými děvčaty jsem chodila do školy a přátelila se. V Boženě se mi promítal zmrzačený život babky Žvátorky, ubité dítě naší pradleny, dělnická kolonie, trápení ponižovaných.“³⁷

³⁵ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma, TOMESŠ, Josef, ed. *Hanácká sága: vzpomínky a deníky*. Praha: Arista, 2000. ISBN 80-86410-08-0, s. 284

³⁶ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma, TOMESŠ, Josef, ed. *Hanácká sága: vzpomínky a deníky*. Praha: Arista, 2000. ISBN 80-86410-08-0.

³⁷ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma, TOMESŠ, Josef, ed. *Hanácká sága: vzpomínky a deníky*. Praha: Arista, 2000. ISBN 80-86410-08-0, s. 236.

V románu *Prostřeny stůl*, v pořadí druhém románu z později dotvořené trilogie, autorka na sociální problematiku nahlíží z druhého pohledu. Tentokrát se nezabývá nižšími, dělnickými, společenskými vrstvami, ale těmi vyššími, zaměstnavateli, zbohatlími továrníky. Svozilová-Johnová v něm zobrazuje majitele továrny na nábytek – Barneta, a především jeho syna Jana, který je představitel třetí generace tohoto rodu. Román si tak vysloužil podnázev „Román třetí generace“. Postava Boženy Karhánkové se v ději objevuje jen okrajově. „*Jméno Barnettových, jejichž tři generace v ní zobrazuji, jsem si vzala od nedalekého obchodníka s porcelánem. Tento román mi trval půl druhého roku.*“³⁸ Autorka v díle psychologicky vykresluje osud nejmladšího z rodu, který po svém dědovi a otci nechce pokračovat v rodinné truhlářské a podnikatelské činnosti. Jeho život je ovlivněn otcovým jednostranným zaměřením na továrnu a z ní plynoucího bohatství, smrtí matky a druhým otcovým sňatkem s macechou Laurou. Jan Baret se touží stát umělcem, malířem. Po své nepřilíš velké nadání nakonec selhává i jako umělec a dochází k jeho lidskému ztroskotání. „*Spisovatelka vniká do psychické povrchnosti a milostné koketerie mládí, velmi podrobně prokresluje milostný a umělecký románek úpadkového zakladatelova vnuka, který unikl bohaté rodině a nepřilnul srdcem.*“³⁹

Literární kritik Jaroslav Zatloukal v osobním dopise adresovaném samotné Svozilové-Johnové k románu *Šička Božena* pochválil znalost prostředí, pohled, jakým poukazuje na vyšší společenskou třídu, zároveň však poznamenal, že mohla jít více do hloubky. „*(...) Dobře znáte prostředí, dovedete líčit plasticky a máte dobrý vyprávěčský styl a mnohá místa mají svou básnivost. A to – co je v ní etického a zatraceného proti nabobřelosti vyšší společenské třídě – to možno srdečně pochváliti. Dobrý náběh by tu byl též do oblasti zápasu výtvarnického – zde by bylo možno – zdá se mi – jíti hlouběji. Božena sama je snad až příliš naivní a důvěřivá. (...)*“⁴⁰

Vojtěch Martínek v Ostravské národní práci oceňuje autorčinu odvalu pustit se na začátku spisovatelské kariéry do náročného tématu a pokusu vykreslit dva světy – svět dělnický a na druhé straně svět panský, zaměstnavatelský. „*(...) všimněme si, jak umí dobře vystihnout továrenské ovzduší s pravidelným rytmem*

³⁸ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma, TOMEŠ, Josef, ed. *Hanácká sága: vzpomínky a deníky*. Praha: Arista, 2000. ISBN 80-86410-08-0, s. 284.

³⁹ SEKANINA, František. Román generačního růstu i propadání. *Národní politika*. Praha: V. Nedoma, 21.8.1944, 62(230, ranní vydání), s. 3. ISSN 1805-2444.

⁴⁰ Z pozůstalosti Hermy Svozilové-Johnové. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice*, fond Hermy Svozilové-Johnové.

*práce, jak pevně kreslí stísněnost dělnických kolonií, jak se vžila i do duševního světa dělnic, jak přesvědčivě podala ženské toužení po samostatné domácnosti s pěkným nábytkem, čistými stěnami, zdravými dětmi.*⁴¹

Bedřich Slavík v Lidových novinách pochválil autorčino citlivé vykreslení hlavní hrdinky a jejího strastiplného osudu: „*Tu všude působí autorčino slovo citlivě a závazně pro etickou odpovědnost ženy za život v oběti a pokoře.*“⁴² Zároveň však románu *Šička Božena* vytkl mnoho nevytěžených situací, které Svozilová-Johnová přešla a mohla mít dosah pro růst průmyslového města. „*Po této stránce je její román vyhraněně individualistický a ozřejmující situaci psychologickým zdůvodněním i zásahy osudu a dědičného komplexu.*“⁴³

Prokop Toman v Českém slově porovnává první dva romány z trilogie a *Prostřeny stůl* hodnotí jako zdařilejší oproti tomu prvnímu, a to především v psychologickém vykreslení postav. „*Proti prvnímu svému románu prokázala Herma Svozilová značný vzestup formy a prohloubení myšlenkové. Zejména její dialog se značně zlepšil. Vykreslení osob je nejen zdařilé, ale i přirozené, což je velkým kladem románu.*“⁴⁴ Vítězslav Tichý v Národní práci naopak poukazuje na to, že některé postavy v románu jsou charakteristicky méně přirozené. „*Román je psán vkusně, obratně, místy zápisovou formou, povahy jsou pravdivé, až snad na některé, které jsou naneseny příliš silnou barvou.*“⁴⁵

Moravský spisovatel Jan Čep, který měl s Hermou Svozilovou-Johnovou dle osobní korespondence blízký přátelský vztah, napsal po přečtení románu *Prostřeny stůl* autorce tato velmi pochvalná a obdivující slova, v nichž oceňuje především optimismus a víru v nový lepší svět a lidskou společnost: „*Vaše knížka představuje nejenom velkou pili, ale především schopnost úhrnného vidění lidských osudů a odvahu formovat je v jisté perspektivě, stavět je do několika pater. Je tajným snem*

⁴¹ MARTÍNEK, Vojtěch. Román z textilního města. *Ostravská národní práce (Mor. Ostrava)*. Roč. 1942.

⁴² SLAVÍK, Bedřich. Obraz života moravského průmyslového města. *Lidové noviny*. Brno: Vydavatelské družstvo Lidové strany v Brně, 4.10.1942, 50(502**, ranní vydání), s. [4b]. ISSN 1802-6265.

⁴³ SLAVÍK, Bedřich. Obraz života moravského průmyslového města. *Lidové noviny*. Brno: Vydavatelské družstvo Lidové strany v Brně, 4.10.1942, 50(502**, ranní vydání), s. [4b]. ISSN 1802-6265.

⁴⁴ TOMAN, Prokop. Románová trilogie H.J.Svozilové. *České slovo: ústřední orgán České strany národně sociální*. Praha: J. V. Klobáček, 1944, 34. ISSN 2694-7129.

⁴⁵ TICHÝ, Vítězslav. Román třetí generace. *Národní práce*. Praha: 1944.

*každého z nás zmoci se jednou na takovou skladbu. Vy jste se přiblížila k cíli tak rychle, zachycujíc v svém příběhu svět už se řítící a zřícený a naznačujíc linie společnosti ještě nenarozené, která má povstat z trosek.*⁴⁶

2.1.2 Odras historických událostí

Hlavními postavami v dílech Svozilové-Johnové jsou často lidé, kteří hledají pozitivní životní východisko z těžkých životních situací, jimiž jsou mimo jiné také historické události, které autorka sama prožila – doba protektorátní, atmosféra 50. let 20. století, doba pod nadvládou komunistické strany či první porevoluční roky v devadesátých letech. Autorka staví člověka do situací, do kterých jej stavěla samotná doba. A právě ony důležité milníky v historii naší země, jež Svozilová-Johnová sama prožila, se staly tématem, které proniklo do její tvorby. *„Život autora je však také hlavním pramenem inspirace jeho tvorby. O spisovatelově životě se však mluví hlavně proto, aby byl objasněn hlavní zdroj jeho inspirace. Každý autor je jiný. (...) Protože také já jsem psala v dobých zlých i dobrých, stále. Má práce, mých dvacet vydaných knížek, to je sled dějů odrážející dobu téměř půlstoletí, kterou jsem žila. Básně, to jsou krůpěje krve. Romány a povídky pravda faktů smíšená s fabulí.*⁴⁷

Román *Odskok z Oxfordu* je třetím dílem zařazeným do trilogie k předchozím dvěma *Šička Božena* a *Prostřený stůl*. Poslední román z trilogie vyšel až po delší tvůrčí pauze v roce 1978. Jedná se o autorčin nejrozsáhlejší román. Zároveň se jedná o její jediný historický román. Svozilová-Johnová měla rukopis tohoto románu připraven již několik dlouhých let, na práci na něm vzpomíná těmito slovy: *„Někdy se mi zdálo, že život nedovolí, abych svůj záměr uskutečnila. Měl pro mne v záloze stále nějaké povinnosti, zvraty, dramata. Lákal mě a sváděl ke zpracování jiných námětů. Uběhlo dalších šestnáct let a vyšlo mi několik dalších knížek dřív, než konečně přišel čas práce na tomto nejrozsáhlejším rukopisu.*⁴⁸ Bedřich Slavík jej v osobní korespondenci

⁴⁶ Dopis od Jana Čepa Hermě Svozilové-Johnové z r. 1944. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice*, fond Hermy Svozilové-Johnové.

⁴⁷ Projev k besedě se členy ČČK v ženských domovech, 24.11.1982. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice*, fond Hermy Svozilové-Johnové.

⁴⁸ Herma Svozilová-Johnová o knize *Odskok z Oxfordu*. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice*, fond Hermy Svozilové-Johnové.

označil jako román-řeka, která se projevuje obsažností látky a promyšlenou psychologií postav.⁴⁹

Děj je tedy stejně jako předchozí dva romány opět situován do autorčina rodného města Prostějova a odehrává se na přelomu předválečných let 1938 a 1939. Herma Svozilová-Johnová čerpá ze svých prožitků v této těžké době, díky tomu kniha působí autenticky. *„Ke každé nové práci usedám na naléhání tématu. Tohle se mnou šlo i do snů. Uzavřít trilogii! Vydát svědectví o otřesech oné doby, o láskách, touze, bolesti lidí v osudových měsících naší země, které jsem i já s miliony jiných prožila, procítla, protrpěla.“*⁵⁰ Hlavní postavou románu je Dora Krylová, do níž autorka vložila autobiografické prvky. Dora Krylová je úspěšnou čtyřiaadvacetiletou novinářkou, která přijíždí domů z Oxfordu do rodného města. Postava Dory se najednou musí vypořádat se skutečností, že její nezávazný a snadný život v předválečné Anglii se postupně mění ve chvíli mnichovské katastrofy, kdy je najednou každý spoluzodpovědný za osud českého národa. Vlivem těchto událostí je nakonec Dora donucena zůstat ve své ohrožené vlasti. *„Na knize Hermy Svozilové-Johnové upoutá hlavně autobiograficky fundovaný obraz maloměstského prostředí v předvečer okupace, výstižná charakteristika různých reprezentantů tehdejších tříd a vrstev, mnohé osobitě vykreslené postavy.“*⁵¹

V rozsáhlém románu vystupuje celá řada dalších postav s jejich osudy, které jsou postupně všechny vtaženy do tragických událostí oné doby. Václav Kotyk v recenzi v Lidové demokracii vnímá proto jako autorčin záměr to, že hrdinou je vlastně celé město a doba než jednotlivci, aby vyvolala dobovou atmosféru.

V jednom z dopisů adresovaném Hermě Svozilové-Johnové je velmi pochválena a vyzdvížena autorčina znalost dějinných událostí naší země a schopnost přenést do románu právě její osobní prožitky z této doby a objektivně je převyprávět čtenáři: *„Že jsi znamenitá vypravěčka, to nepřehlédne ani recenzent. Mně se obzvláště líbí, jak svou znalost reálií dovedeš zapojit do děje, aniž to dopadá násilně. (...) u Tebe je to prožitek drsné skutečnosti – ale nestrhuje Tě, dovedeš ho zpracovat s objektivitou*

⁴⁹ Dopis od Bedřicha Slavíka H. Svozilové-Johnové z 6.4.1979. Památník národního písemnictví, Centrální depozitář Litoměřice Praha, fond Hermy Svozilové-Johnové.

⁵⁰ Herma Svozilová-Johnová o knize Odskok z Oxfordu. Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice, fond Hermy Svozilové-Johnové.

⁵¹ KOLÁR, Vladimír. Svědectví o mnichovské době. Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 5.5.1979, 59-60(105), s. 5. ISSN 0032-6569.

pozorovatele. Tohle jsou velké přednosti, máš je i ve svých dílech předchozích, ale tady jde o opravdovou gradaci.“⁵² Podobně román hodnotí Bedřich Slavík: „*Kniha je psána srdcem, současně si však uchovává noblesu citového nadhledu, takže nikde neupadá do nebezpečné sentimentality, která by byla vysvětlitelná vzpomínkově působivou pamětí.*“⁵³

Také Štěpán Vlašín ve své kritice otisknuté v periodiku *Tvorba* pochvaluje autorce dobře zvládnuté zobrazení tehdejší společenské problematiky: „(...) *zde si autorka věděla s řadou věcí rady, atmosféru krizového roku, psychózu ohrožení, osudy německé protifašistické emigrace, malou informovanost o naší zemi a pramalý zájem o její osud u anglické veřejnosti, protižidovské pogromy, nástup českého fašistického podloubí, to vše zobrazila s kusem autentičnosti.*“⁵⁴ Vlašínem zmíněný nezájem britské společnosti o dění v naší zemi můžeme považovat za něco nového v české literatuře. Tedy umělecké střetnutí českých a britských poměrů v době mnichovské krize projevující se v díle nejvíce například v postavě Angličana, který nemá o situaci v tehdejší Československu ani potuchy.

Tam kde, dalo by se říci, děj románu *Odskok z Oxfordu* končí, začíná děj románu *Vysoké napětí*. Ten se z časového hlediska umělecké tvorby Hermy Svozilové-Johnové řadí téměř na samý začátek. Kniha *Vysoké napětí* byla vydána v roce 1948 a bezprostředně tak zobrazuje dobu krutých okupačních let. Svozilová-Johnová se v jeho příběhu inspirovala vlastními zkušenostmi z této kruté doby. Popsala v něm příběh manželů Jurových – Fany a Tomáše, který je na pár drobností autentický s příběhem jejím a jejího muže Oldřicha Johna, jenž byl během 2. světové války zatčen a vězněn v koncentračních táborech. „*Svozilová zná život člověka. A ví, jak na čtenáře. Do Fany Jurové vložila kus samé sebe.*“⁵⁵ Stejně jako v předchozích dvou románech si pro dějství nové knihy vybrala rodný Prostějov, kde také s mužem v okupačních letech pobývala.

⁵² Z pozůstalosti Hermy Svozilové-Johnové. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice*, fond Hermy Svozilové-Johnové.

⁵³ Dopis od Bedřicha Slavíka Hermě Svozilové-Johnové z 6.4.1979. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice*, fond Hermy Svozilové-Johnové.

⁵⁴ VLAŠÍN, Štěpán. Román osudových let. *Tvorba: list pro kritiku a umění*. Praha: Symposion, 22.08.1979, 1979(34), s. 18. ISSN 0139-5513.

⁵⁵ DOLANSKÝ, Julius. Román vysokého napětí. *Lidové noviny*. Praha: Syndikát českých spisovatelů, 15.8.1948, 56(190), s. [6]. ISSN 0862-5921.

V románu autorka zobrazuje tři typy postav podávající svědectví oné tragické doby. Prvním typem je Tomáš Jura, komunistický novinář, který se po třech letech vrací z koncentračního tábora, není schopen návratu do běžného života, a nakonec je za heydrichiády popraven, protože nevědomě ukrýval nacistického kolaboranta. Druhým typem je bratr Jury, který je nacistickým kolaborantem jen naoko a třetí typ představuje zlý pokrytecký zrádce Golubov.

Julius Dolanský ve své kritice otisknuté v Lidových novinách vyzdvihl autentičnost a opravdovost příběhu, který je skutečným svědectvím z dob nacistické okupace. „(...) *Teprve když jste jej dočtli takřka bez dechu až do konce, uvědomujete si, že tohle není práce začátečnice. (...) Román ‚Vysoké napětí‘ je více než literatura. Je to jeden z našich nejpůsobivějších a nejpravdivějších dokumentů, čím a jak jsme trpěli v nacistickém protektorátě. Vidíme se v něm jako v zrcadle. Naše překotná doba dává rychle zapomínat. (...) Nuže ve ‚Vysokém napětí‘ Hermy Svozilové přichází injekce. Víc než román. Balada jedné noci. Osudné noci po atentátu na Heydricha.*“⁵⁶ Dolanský oceňuje autorčin vyprávěcí um, který čtenáře chytí a nepustí.

Cit pro pravdivost ocenil v jednom z dopisů také rodinný přítel Hermy Svozilové-Johnové Beer John žijící v Anglii: „*Milá Hermo, dočetl jsem Váš román a jsem Vám ještě jednou vděčen, že jste mně jej poslala. Co v něm nacházím – jako ve Vašich ostatních románech – je ovzduší pravdy, ovzduší ženskosti a citu pro obyčejné lidi (kteří górá tak obyčejní nejsou).* (...)“⁵⁷

Román byl přeložen do slovinštiny novinářem Božidarem Borkem. Měl vyjít také v anglickém překladu ve Velké Británii, k čemuž nakonec nedošlo. Československý rozhlas vysílal jeho dramaturgii v roce 1974 režírovanou Vladimírem Tomešem.⁵⁸ Z osobní korespondence Svozilové-Johnové můžeme vyčíst, že dramaturgie nebyla příliš zdařilá a sama autorka s ní nebyla velmi spokojená. Vladimír Tomeš obhajuje svou práci těmito slovy: „(...) *Snáží se při mé režii překlenuj nedostatky, které podle mého názoru měla. Myslím ale, že u nás v rozhlase (i jinde) pášeme na autorech*

⁵⁶ DOLANSKÝ, Julius. Román vysokého napětí. *Lidové noviny*. Praha: Syndikát českých spisovatelů, 15.8.1948, 56(190), s. [6]. ISSN 0862-5921.

⁵⁷ Dopis od Beera Johna Hermě Svozilové-Johnové ze dne 17.6. 1969. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice*, fond Hermy Svozilové-Johnové.

⁵⁸ BLAŽÍČEK, Přemysl. *Herma Svozilová-Johnová*. Online. Dostupné z: <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=870&hl=Herma+Svozilov%C3%A1+Johnov%C3%A1>. [cit. 2023-10-24].

*větší hříchy, než byl tento. Já osobně mám jako režisér jedinou ctižádost, co nejvíce se autorovi svým výkladem a pojetím přiblížit.*⁵⁹

Tematika odrazu společenských událostí se u Svozilové-Johnové objevuje také v jejím úplně posledním románu s názvem *Mořské dno*. Název je symbolickým pojmenováním období 20. století, kdy bylo tehdejší Československo pod nadvládou komunistické strany. „*Kdysi jsem mořské dno zkoumala, teď v něm žiju.*“⁶⁰ Román byl vydán až v roce 1994, v autorčiných osmdesáti letech, tedy po sametové revoluci, a Svozilová-Johnová v něm tak otiskla veškerá traumata nejen z totalitní doby, ale zobrazila i realitu prvních polistopadových let.

Obraz života posledních čtyřiceti let, let nadějí, křivd a snů zobrazuje autorka na několika postavách. První z nich je postava pětáctiletého spisovatele Karla Felixe, osamělého nešťastníka, který je vystaven nepřízni normalizačního režimu. Jeho díla jsou neúspěšná a nejsou tedy vydávána. On se z toho důvodu stahuje do ústraní a rezignuje na svou spisovatelskou dráhu. Svozilová-Johnová ústy této postavy promlouvá a podává svůj názor na nadbytečnou literární produkci a zároveň upadající uměleckou úroveň mnohých knih. „*Tolik knih. Kdekdo píše. A tady herec. Muzikant. Malíř. Atlet. No samozřejmě! Ve třiceti vymění tretry za pero.*“⁶¹ Nebo: „*No ovšem, žádná tlačenice vždyť pro četbu si chodí jenom labužníci a lidé s bohatým vnitřním životem.*“⁶² Ve třetí části románu pak Svozilová-Johnová popisuje nešvary prvních porevolučních let a zklamání z nových poměrů spojených právě se spisovatelskou činností. Autorka zobrazuje dobu, kdy za opětovným nevydáním románu nestojí technické či pragmatické důvody, zdražení papíru nebo vliv komerce, „*ale že je to jen odraz další falše a spiknutí těch mocnějších a vlivnějších, proti kterým ani milování a moudří čtenáři nic nezmůžou (...)*“⁶³ Lze zde spekulovat také o faktu, že do postavy spisovatele Karla Felixe vložila Svozilová-Johnová do jisté míry své životní zkušenosti spojené s ne vždy jednoduchým procesem vydání jejích knih.

Do života Karla Felixe vpadne Berta, mladá devatenáctiletá dívka s pohnutým dosavadním osudem marně se pokoušející o přijetí na vysokou školu, která si prozatím

⁵⁹ Dopis od Vladimíra Tomeše Hermě Svozilové-Johnové ze dne 16.10. 1974. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice*, fond Hermy Svozilové-Johnové.

⁶⁰ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Mořské dno: román*. Praha: V. Brtníková, 1994, s. 38.

⁶¹ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Mořské dno: román*. Praha: V. Brtníková, 1994, s. 11.

⁶² SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Mořské dno: román*. Praha: V. Brtníková, 1994, s. 12.

⁶³ PÍŠA, Vladimír. Příběh nenapsaného románu. *Tvar*. Roč. 6, 1995, č. 10, 18. 5., s. 20. ISSN 0862657X.

vydělává úklidovými pracemi. Do dívky autorka vložila naděje a sny mladých lidí věřících na přelomu 80. a 90. let v lepší zítřky, zároveň však jejich jistou naivitu a zobrazila také realitu v obsazenosti na vysokých školách v tomto období.

Svozilová-Johnová touto knihou představila náhlé uvolnění společnosti a celkovou situaci v porevolučních letech například v pasážích: *„Jitří to naše rozletu nepřivyké mozky. Co všechno se v nich motá a míchá dohromady! Oslavná jízda prezidenta Havla po evropských státech USA, návštěvy hlav cizích států v Praze, veliké a zbytečné hádky mezi Čechy Slováky, 800.000 Romů mezi námi, příliv rockových kapel do historických kulis Prahy, průzkum lidských osudů, blázinec rehabilitací, návrat majetku, švindl v obchodě, moře loupeží a vražd, příval nehodnotných knih, konec Barrantova a filmu, soumrak divadel, krach nakladatelských domů, co Akademie věd, co zemědělství, co vmucování drog, které se tady neuchytí, a odsun sovětských vojsk, a agresivita sudetských Němců, a rozpad Sovětského svazu, a rozpad Jugoslávie, a divoký vpád Iráku, a bratrovraždy Jugoslávie.“*⁶⁴ Nebo: *„Z Karlova mostu, Staroměstského náměstí a Václaváku se stalo místo kabaretu. I tomu celonočnímu koncertování a nepořádku se říká ‚v rámci demokracie‘ povoleno.“*⁶⁵

Autorka situaci nesoudí, nehodnotí, pouze těmito slovy poukazuje na nový svět, který je barevnější a rychlejší, ale také plný chaosu a nejistot, a to především z pohledu postav, které se v této realitě náhle ocitli a nepřinesla jim lepší budoucnost.

Samostatným příběhem v románu, který je však částečně protkán i s příběhem Karla Felixe a Berty, je příběh rodiny Kmentových. Vladimír Píša se ve své recenzi v periodiku Tvar domnívá, že linie Kmentových byla původním jádrem románu a *„pasáže věnované Felixovi a zejména polistopadové době autorka připsala poněkud unáhleně až dodatečně, a tím nejen změnila kompozici svého díla, a jeho těžiště, ale také nerozvinula tuto linii tak, jak bylo jejím záměrem.“*⁶⁶ Příběh této rodiny se stane tématem Felixovy knihy s názvem Mořské dno, která nakonec není vydána.

Na osudech žen čtyř generací, respektive jejich mužů, autorka zobrazila postupně za sebou jdoucí události minulého století, které různými způsoby ovlivnily životy tehdejších lidí. Nejstarší z žen je žena v domácnosti, devadesátiletá babička, jejíž muž

⁶⁴ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Mořské dno: román*. Praha: V. Brtníková, 1994, s. 182.

⁶⁵ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Mořské dno: román*. Praha: V. Brtníková, 1994, s. 197.

⁶⁶ PÍŠA, Vladimír. Příběh nenapsaného románu. Tvar. Roč. 6, 1995, č. 10, 18. 5., s. 20. ISSN 0862657X.

s legionářkou minulostí byl zastřelen nacisty před koncem války. Manžel její dcery Adamy Kmentové, byl děkanem na fakultě krutě sesazeným komunisty. „*Seděla tehdy celý den u Štěpánova lůžka, když umíral. Od nepaměti ničí lidi dobré lidi zlí a zákeřní. Někdy zabijí. Někdy utýrají. Vražda má plno podob a tisíce převleků. Až příliš často zůstává bez trestu. Jenom nepomstěná křivda a neštěstí utkví na věky věků mezi lhostejným nebe a lhostejnou zemí.*“⁶⁷

Poslední z žen je Žaneta, vzdělaná žena s doktorským titulem a znalostí tří jazyků, která byla v okupačním roce 1968 vyloučena z Ústavu a nyní se živí opisováním technických spisů. V knize je zmínka také o další dobové skutečnosti, kterou představuje muž Žanety. Doktor, jenž emigroval do zahraničí, protože nechtěl žít v nesvobodné zemi.

Žanetiny děti Dušan a Klára právě se připravující na maturitu už jen trpí všemi těmito činy spáchanými na jejich předcích. „*-Je to tady hmsný. Bordel. Chce to vykopat. Ty to vážně nevidíš? Přeorat. Koukej se, jak žijem! Ty to necejtíš? Nos nemůžeš vytáhnout za hranice. Fuj.*“

Ve spojitosti se zobrazováním reality 20. století je patřičné zmínit také román *Švédské epizody* z roku 1984. Přestože *Švédské epizody* jsou románem do značné míry spíše cestopisně laděným, nalézáme v něm taktéž pestře vykreslený lidský příběh osamělého staršího muže Petra. Jeho postavu autorka vykreslila s jakousi celkovou životní střídmostí a schopností navazovat přátelství, která pramení z jeho důvěryhodného klidu a laskavosti. Tyto jeho charakterové rysy jsou jakoby v protikladu „*k prononované amorálnosti Švédů*“⁶⁸, kterými jsou kriminalita, prostituce a alkoholismus. Tím nám autorka v podstatě dává nahlédnout do reálií jinak fungujícího západního světa. V ději ji představuje záhadná dívka Girun, otevřená bezprostřednímu milování a závislá na drogách. V konečném výsledku však i mladí lidé, Švédové, s nimiž se hlavní postava na svých cestách setkává, působí jako společensky odpovědní se smyslem pro povinnosti.

⁶⁷ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Mořské dno: román*. Praha: V. Brtníková, 1994, s. 72.

⁶⁸ HÁJKOVÁ, Alena. *Cesta na sever v novém rouše. Tvorba: list pro kritiku a umění*. Praha: Symposion, 29.02.1984, 1984(9), s. [XI]. ISSN 0139-5513.

2.1.3 Psychologická tematika

Vedle děl s tematikou sociální a těch, která odrážela historické události naší země, se Herma Svozilová-Johnová ve své prozaické tvorbě zabývala tematikou psychologickou, a to především mnohdy komplikovaným citovým vztahem mezi mužem a ženou. Hlavní postavy těchto příběhů hledají či se pokoušejí hledat svůj často ztracený smysl života ve vztahu s druhým člověkem. Jejich city a tužby však nejsou vždy naplněny.

Příběhy těchto děl autorka situuje do různých prostředí, nesoustředí se tedy pouze na svůj rodný Prostějov, který se stal dějištěm většiny jejích románů, přestože v některých románech zaměřených na psychologickou tematiku také figuruje. Příběhy se odehrávají na pozadí různých událostí v dějinách naší země. Nesehrávají však vždy v dějích románů ústřední roli. Přestože jsou děje těchto knih spíše psychologického než sociálního rázu, tyto dvě složky od sebe nelze zcela oddělit, protože je to právě prostředí, které do značné míry ovlivňuje psychiku a následně také citové vztahy jedince. Na rozdíl od svých jiných románů se autorka již tolik nesoustředí na povahové vykreslení hlavních postav, ale její pozornost je zaměřena právě na ony citové vztahy.

Herma Svozilová-Johnová zobrazuje člověka s dobrými i nedobrymi vlastnostmi, přičemž ty dobré jsou často ovlivněny životními zklamáními a nenaplněnými tužbami. Zobrazuje zkrátka člověka, který svádí neustálý boj o lidskost, spravedlnost o svědomí a o základní složky života. „*To všechno vytváří celek, jehož obraz zaznamenávala a který byl a je odrazem lidských osudů, jejich křížovatek, součtů všech jejích krizí, zklamání i velké víry v lidskou společnost a její cíl.*“⁶⁹

Jaromír John v osobní korespondenci adresované samotné autorce ocenil v románech Svozilové-Johnové její pohled na život, na lidi a na prostředí: „*Nechci přímo mluvit přehnaně, že v Tobě vyvstala hvězda naší ženské novelistiky, jejíž největší předností je, že má věcný střízlivý pohled, že má objektivní hledisko na život, na své figury, na prostředí, že tedy není subjektivně zaujata, bez odstupů, který je první podmínkou každého dobrého díla. Jen tak lze materiál ovládat suverénně. A to je Tvůj případ.*“⁷⁰

⁶⁹ ŠNOBR, Jan. Z času do zítřků. Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice, fond Hermy Svozilové-Johnové.

⁷⁰ Dopis od Jaromíra Johna Hermě Svozilové-Johnové. Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice, fond Hermy Svozilové-Johnové.

Jako první dílo, v němž se autorka zabývá vztahem mezi mužem a ženou, je její druhotina *Čirou náhodou*, která vyšla v roce 1937. Tuto knihu autorka věnovala své matce a stejně jako prvotinou *Jaro v Oxfordu* i příběhem druhé novely se vrátila do Oxfordu a k osudům tamějších studentů. Ústřední postavou je studentka Kateřina zamilovaná do Tonyho. Ve druhé, vyzrálejší, části příběhu se během dovolené se svým mužem Davidem setkává se svou studentskou láskou Tonym. Svého muže následně opouští a zůstává s Tonym. Na loďce plující k Tonymu však Kateřina tragicky končí svůj život. Přestože příběh působí jako autobiografický, autorka připomněla, že student Tony byl skutečný, avšak její láska k němu byla pouze platonická. V tehdejší olomouckém deníku *Pozor* byl oceněn především internacionální přesah autorky: „(...) *symfonie lásky dvou mladých lidí i s bouřemi nejistoty, symfonie obdivu života, modrých dalek moře, rušných změn, skvělá kresba lidí, anglických lidí. (...) Umělecká duše slovanská dala tu vyprávění o světě anglosaském nové pohledy na dnešní svět mladých lidí dvacátého století a posledního desetiletí.*“⁷¹

Dalším pokusem zpracovávajícím tematiku vztahu mezi mužem a ženou, a tedy i tematiku manželské krize, která se následně objevila v dalších dílech, byl soubor povídek s názvem *Václavské náměstí* z roku 1941. Tato kniha nebyla okupační cenzurou povolena ke svému vydání, přestože je v některých slovníkových literárních příručkách pod heslem Hermy Svozilové-Johnové zmiňována. Rukopisy povídek je možné najít ve fondu Hermy Svozilové-Johnové v Památníku národního písemnictví v Litoměřicích. Jednu z povídek s názvem *Setkání*, v níž dochází k milostnému vztahu ženatého muže k mladé studentce, přidal Bedřich Slavík do své hanácké antologie *Krásná a milostivá*, která vyšla v roce 1941.

Kamil Bednář na nevydaný rukopis Svozilové-Johnové reagoval těmito slovy: „*Vážená paní, pan nakladatel mi svěřil k pročení sbírku Vašich povídek ‚Václavské náměstí‘. Četl jsem je s velkou radostí a překvapením – jsou podle mého názoru výborné. Vracím Vám toliko k definitivní úpravě textu, v němž je leckde stylová chyba. Prosím, vraťte rukopis co nejdříve, abychom jej mohli předložit cenzuře. Nepochybuji o vydání, snad v naší nové edici Setba. S pozdravem Kamil Bednář.*“⁷²

⁷¹ *Pozor*. Olomouc: Bohumír Knechtel, 1937(341), s. 6.

⁷² Dopis od Kamila Bednáře Hermě Svozilové-Johnové. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice Praha*, fond Hermy Svozilové-Johnové.

První román, který se dočkal svého vydání a již svým názvem naznačuje, že se bude zabývat vztahem mezi mužem a ženou je román *Muž a žena*. Vznikl však pod původním názvem *Deset divných dnů*. Nakonec byl vydán jako *Muž a žena, román s paralelou*. Byl napsán na žádost příbuzné Kamila Bednáře Julie Prokopové pro Radu žen. Herma Svozilová-Johnová ve své vzpomínkové knize *Hanácká sága* zmiňuje, že byl nakonec odmítnut jako příliš problematický a málo tendenční. Olomoucký nakladatel Romuald Promberger, u nějž vyšla autorčina předchozí díla za války, poté žádal o rukopis románu. Svozilová-Johnová mu jej tedy předala a vyšlo tak první dílo s tematikou vztahu mezi mužem a ženou. „*Milostivá paní, Váš román, ‚Muž a žena‘, jsem se zájmem přečetl. Je to práce velmi dobrá a dle Vašeho původu očekával jsem pouze dramatičtější a psychologicky hlubší zápletku v rozporu mezi manželstvím ženy a touhou po pracovním uplatnění. Jinak Vaše práce stále se vyznačují literárně uměleckým vzestupem. Rukopis zasilám v nejbližších dnech panu dr. Slavíkovi a zařazuji do programu pro čtvrté čtvrtletí tohoto roku.*“⁷³

Podnázev románu, který zní *Román s paralelou* naznačuje to, že autorka vlastně vytvořila dva romány či „dvojromán“, jak tento fakt pojmenovává autor jedné z kritik. Do dvou odlišných prostředí zasadila postavy zachycené na jejich životních křižovatkách, které jsou velmi analogické. Z hlediska jejího dosavadního díla se jedná o nový stavebný postup.

Jedná se v podstatě o psychologický obraz, jenž je svým pojetím a popsáním typický pro dobu a společnost meziválečné literatury. V románu *Muž a žena* využívá autorka opět svých znalostí měšťanského i dělnického prostředí a navazuje tak na své předchozí romány. Podstatnější je však v těchto příbězích problematika, která nevystává vždy z prostředí, v němž člověk žije, ale problematika životní, již může ve svém životě řešit každý jedinec a která se může dotknout každého partnerství a společného soužití muže a ženy. Herma Svozilová-Johnová tak v tomto díle zpracovává tematiku manželské krize pramenící u jednoho z partnerů z životního nenaplnění, hledán smyslu života a pocitů deprese a skepse a z pracovní vyčíženosti u druhého partnera. Smysl života a obnovená láska mezi nimi je pak nalezena v očekávání dítěte. Dalšími problémy, které v životě jedince mohou

⁷³ Dopis od R.Prombergera, Knihkupectví a nakladatelství Olomouc, Hermě Svozilové-Johnové ze dne 3.9.1945. *Památník národního písemnictví, Centrální depozitář Litoměřice*, fond Hermy Svozilové-Johnové.

nastat a ovlivňují pak i život partnerský, jsou nezaměstnanost, chudoba a rezignace na tuto těžkou a drsnou realitu života. Hlavní hrdinky, ženy, nechává autorka vyjít ze svých životních příkoří jako bojovnice, ty, které se nevzdávají svého manželství v těžkých časech, a především vyzdvihuje a téměř oslavuje velký dar, dar mateřství.

V jedné z prvních otištěných recenzí tohoto románu mimo jiné zaznělo, že i v tomto románu, jako v mnohých svých předchozích, autorka vychází z vlastních prožitků, přirozených životních zmatků, které pak věrohodně přenáší do příběhů ze své fantazie: „*Mnoho z psychické podstaty románu bylo přemýšlivým autorčíným intelektem osobně prožito, neboť zmatek z životních záhad zřejmě najednou zaklepal na stěnu jejího srdce.*“⁷⁴ Autor této kritiky vyzdvihuje cit Svozilové-Johnové pro krásu, sílu a harmonii života a vedení čtenářů k nenávisnému pohledu na postavy s různými osudy, a tedy láskyplnému pochopení všech lidí, těch ubožejších i těch šťastnějších. Kritika poukazuje také na dramatické napětí tohoto románu, které tak zajišťuje to, že jej čtenáři budou číst jedním dechem. Všechny tyto zmíněné znaky, které utváří celek díla hodnotí autor jako „*znaky nesporného uměleckého růstu a rozvoje spisovatelky, jejíž dílo nám přináší mohutný závan poesie a formální i obsahovou krásu měrou svrchovanou.*“⁷⁵

V jiné recenzi, která byla otištěna v periodiku Zralé klasy, oceňuje autor recenze tutéž skutečnost, a sice že Svozilová-Johnová se dokáže vžít do nitra svých postav, především žen, které zasazuje do věrohodně vykresleného prostředí. „*Spisovatelce je dán dar pozorovatelské kresby, který s nejmenší zvidavostí zvládne prostředí měšťanské společnosti i podá věrohodný krajinný rámeček, vystihne duševní náladu i zpřítomní citový svět hledajících a toužících žen.*“⁷⁶

Tematiky manželské krize se Svozilová-Johnová dále dotýká například v románu s názvem *Justina je svědek*. Ten vyšel roce 1968, po krátké proluce od vydání poslední knihy *Bláznivé počasí*. V něm najdeme mnoho paralel s autorčíným skutečným životem. Hlavním dějištěm je Praha, ale hlavní hrdina se na malou chvíli vrací do nejmenovaného města, kde přišel o své místo na radnici a poté tam byl zatčen

⁷⁴ H.Svozilová-Johnová: Muž a žena. Čin. 1946. Památník národního písemnictví, Centrální depozitář Litoměřice, fond Hermy Svozilové-Johnové.

⁷⁵ H.Svozilová-Johnová: Muž a žena. Čin. 1946. Památník národního písemnictví, Centrální depozitář Litoměřice, fond Hermy Svozilové-Johnové.

⁷⁶Muž a žena. Román s paralelou. Zralé klasy. 1946. Památník národního písemnictví, Centrální depozitář Litoměřice, fond Hermy Svozilové-Johnové.

a deportován do koncentračního tábora. Zde spatřujeme paralelu s krutými válečnými léty, která prožili manželé Johnovi v Prostějově. Ústřední postava Justiny je inspirována ženou Andělkou, jež se stala již od narození Hermý neodmyslitelnou součástí rodiny Svozilových a později Johnových. Pomáhala s výchovou dětí, a především s péčí o domácnost. Do postavy Justiny spisovatelka vložila také hanácké nářečí, které pro skutečnou Andělkou bylo typické, jak se později dozvídáme ze vzpomínkové knihy *Hanácká sága*, kde jí Svozilová-Johnová věnuje kapitolu *Andělka je svědek*.

Hlavním tématem je opět však vztah mezi mužem a ženou, v tomto případě nefungující a rozpadající se manželství ústředních postav Jindřicha a Andy Kosnarových.

Jan Šnobl Hermě Svozilové-Johnové v osobním dopise k románu napsal: *„Vážená paní Hermo, ta Justina, to je román! Už se v něm probírám podruhé, hledám osudy jednotlivých postav, spojitosti, rozpory, a je toho stále víc, co člověk mezi řádky a v celé podstatě románu objevuje. A jak je to napsané! Všechno má své místo, svůj tvar, všechno je vymodelováno, nikde nic nechybí, ať jde o tragické okamžiky nebo o milování. Ani zde není třeba nic dodávat, vše je tak, jak je to mezi lidmi a mezi mužem a ženou. (...) Je na ní vidět, že je to skutečnost, že to, co je na ní domyšleno, je pravda. (...)“*⁷⁷

Z osobní korespondence Hermý Svozilové-Johnové se dále dozvídáme, že román *Justina je svědek* zaujala také filmové tvůrce z Filmového studia Barrandov, které jej chtělo použít jako podklad pro filmové zpracování: *„Vážená soudružko, velice nás zaujala zpráva o Vaší připravované knize ‚JUSTINA JE SVĚDEK‘. Rádi bychom zjistili, zda by bylo možno pokusit se o filmové zpracování Vašeho textu. (...)“*⁷⁸ Filmové adaptace se však kniha nedočkala s odůvodněním, že v retrospektivní kompozici příběhu, která čtenářům odůvodňuje manželskou krizi Kosnarových, filmoví tvůrci nevidí východisko: *„V ‚Justině‘ je to složitá mnohaletá minulost hlavní dvojice, dějové vrstvy, které se léty vršily a bez nichž by závěrečná kritická situace nemohla vzniknout. Ve filmu lze sice do jisté míry používat retrospektivy, ovšem rozhodně ani v nich by se nepodařilo zachytit nej důležitější momenty občanského*

⁷⁷ Dopis od Jana Šnobla Hermě Svozilové-Johnové ze dne 19.5.1975. Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice, fond Hermý Svozilové-Johnové.

⁷⁸ Dopis od dr. Miloše Brože z Filmového studia Barrandov Hermě Svozilové-Johnové ze dne 2.9.1974. Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice, fond Hermý Svozilové-Johnové.

i citového života dvojice a příběh by nakonec zůstal torsem, a neodpovídal by Vaší fabulační kompozici.“⁷⁹

Krizi v manželství, hledání nového životního štěstí v náruči jiného jedince, milence, nebo v tomto případě milenky zpracovala Svozilová-Johnová dále v novele *Z neznámých důvodů*. V ní svoji pozornost autorka však nezaměřuje pouze na vztah muže a ženy v manželství, ale také vykresluje psychologické nitro postavy Anny, milenky toužící po svém životním naplnění „*Novela Z neznámých důvodů je sympatický, soustředěně, ale přitom lehce a svěže napsaná knížka o dnešních lidech daleko za městskými zdmi, kteří uprostřed nádherné přírody mají také svá trápení, vypětí a nebezpečí. Zajímavě viděný a citlivě komponovaný příběh se přiřadí k nejúspěšnějším knihám autorčiným.*“⁸⁰

Novela *Z neznámých důvodů* byla vydána roku 1974 nakladatelstvím Melantrich. Herma Svozilová-Johnová v jejím námětu čerpala stejně jako v předchozí knize *Bláznivé počasí* ze svých zážitků a prožitků na státním statku v Žacléři. Děj situovala do pohraniční obce Královec (německy Königsberg) na farmu Josefa Prantla, který na ní zaměstnává mladé lidi. Autorka se vytvořením příběhu z tohoto prostředí zhostila mnohem lépe než v *Bláznivém počasí*. Potvrzuje to například fakt, že přestože je farma v příběhu vykreslena jako skutečné prostředí, není mu v rámci celého děje věnováno příliš pozornosti. Hlavní rovina příběhu se opět soustředí na muže a ženu, respektive jednoho muže a dvě ženy. Na nefungující manželství, z něž Josef Prantl není schopen odejít ani přes silnou lásku k mladší hudebnici Anně. Mnohem lépe je vykreslena psychologie postav a celková tragičnost jejich osudů. Na toto mimo jiné poukazuje ve své kritice Jan Kliment v Rudém právu: „*Hned na začátku totiž konstatujeme, že se její próza čte, jak se říká, sama, že děj i pohled do myšlení jednotlivých hrdinů novely je podán nejenom srozumitelně a kultivovaně, ale dokonce s napětím, takže se čtenář odtrhne až na konci té půldruhé stovky stránek.*“⁸¹

Doc. Dr. Fedor Soldán v posudku rukopisu píše, že autorka zcela nepromyslela svůj záměr a nevytěžila tak ze svého námětu mnohem více, protože nebyl dostatečně

⁷⁹ Dopis od dr. Miloše Brože z Filmového studia Barrandov Hermě Svozilové-Johnové ze dne 2.9.1974. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice*, fond Hermy Svozilové-Johnové.

⁸⁰ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Z neznámých důvodů*. Praha: Melantrich, 1974, Anotace knihy, s. [153].

⁸¹ KLIMENT, Jan. *Důvody známé. Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 4.2.1975, 55-56(29), s. 5. ISSN 0032-6569.

rozvířen a propracován. „*Próza ‚Z neznámých důvodů‘ prokazuje určitou rutinu, pokud jde o svěžest podání. H.S.J. zde dosáhla dosti vysokého stupně spolehlivého a kultivovaného realistického přednesu, jemuž schází jen jasnější a hlubší umělecký záměr k plnému účinku.*“⁸² Celková expozice románu, tedy výstižná a výrazná, avšak nekonstruktivní kresba prostředí, slabá nerealistická psychologie, vede dle Soldána k dojmu, že se bude jednat o realistickou prózu s psychologickým ponorem.

Emil Charous ve svém posudku naopak tento nedostatek omlouvá tím, že se autorka rozhodla zpracovat mnoho témat a mnoho motivů, zahrnující sféru citovou, pracovní, morální a také politickou. „*Při látkové mnohosti a motivistické rozmanitosti novely nemám autorce v nejmenším za zlé, že pracuje s náznakem a mnohem spíš načrtává, než prokresluje příběhy do detailů. Za přednost považuji také promyšlenou fabulační soustředěnost a plynulost a živost podání.*“⁸³

Jan Kliment svou recenzi ukončuje pozitivními slovy, čímž vyzdvihuje psychologickou hodnotu celého příběhu: „*Stojí za ni (za pozornost) však při všech dílčích nedokonalostech a místy trochu sladkosti i celá novela. Už proto, že to není jenom čtení, nýbrž že to je kniha, nad níž je o čem přemýšlet.*“⁸⁴ O čem že může čtenář přemýšlet během čtení novely, to nastínila ve vysílání Československého rozhlasu o knize samotná Herma Svozilová-Johnová: „*Podtitulem novely Z neznámých důvodů by mohla být otázka: Kolik toho unese lidské srdce? Nikoli sval, tak důkladně prozkoumaný vědou, ale ta schránka naší citlivosti a citovosti, vnitřního života člověka, o kterém ještě zdaleka nevíme všechno.*“⁸⁵ Z těchto jejích slov se opět přesvědčujeme o skutečnosti jejího autorského tematického zaměření, tedy toho, že ji na prvním místě zajímá člověk, jeho osud a vnitřní život.

Psychologie vztahu mezi mužem a ženou figuruje také v novele *Bláznivé počasí*, která vyšla v roce 1965 po šestnáctileté nechtěné pauze, kdy Herma Svozilová-Johnová nemohla vydávat svá díla a ta stávající byla stažena z knižního trhu. V tomto díle však

⁸² SOLDÁN. Fedor. Posudek rukopisu Hermy Svozilové Johnové *Z neznámých důvodů*. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice*, fond Hermy Svozilové-Johnové.

⁸³ CHAROUS. Emil. Lektorské vyjádření k rukopisu Hermy Svozilové Johnové ze dne 13.3.1973. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice*, fond Hermy Svozilové-Johnové.

⁸⁴ KLIMENT. Jan. *Důvody známé. Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 4.2.1975, 55-56(29), s. 5. ISSN 0032-6569.

⁸⁵ Projev pro ČS rozhlas, napsáno 6.1. 1974, vysíláno 11.4.1974. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice*, fond Hermy Svozilové-Johnové.

není tématem krize v manželství či partnerství a únik z něj, ale jedinec, přesněji tři jedinci v různém věku života, jako takový postaven na životní křižovatku z různých příčin a v různém věku. Jako hlavní hrdinku, opět ženu, si vybrala Fanu Jurovou, jejíž jméno i tragickou minulost, na niž postava vzpomíná, si čtenáři spojí s dřívějším románem *Vysoké napětí*. Do ní zároveň částečně vkládá autorka sebe samou, vlastní prožitky a zkušenosti. Dalšími postavami jsou Ing. Tymek, kterému zemřela žena, a nyní není schopen najít nové životní štěstí, či se otevřít nové lásce. Třetí hlavní postavou je mladý nezkušený Viliama, který teprve hledá své místo v životě. Osudy těchto postav, které zastupují různé generace, se protkávají právě na státním statku v pohraničí.

Jako prostředí, v němž se děj románu odehrává vybrala autorka statek v pohraniční oblasti. K napsání románu ji inspiroval její skutečný pracovní pobyt na státním statku v Žacléři v Krkonoších v roce 1962, který pro ni byl zřejmě jednou z mála útěch po smrti manžela Oldřicha Johna, únikem z Prahy z reality jejího života, a především z hluboké skličující deprese. Právě ztráta blízké osoby a s ní i životní opory a naplnění se do příběhu promítla.

Román *Bláznivé počasí* připomíná svým zpracováním a vyzněním budovatelský román z padesátých let. Autorka se v něm opírá o hotová schémata těchto románů. Na pozadí státního statku jsou vyličeny osudy a životní strasti ústředních postav a vztahy mezi nimi. V tehdejší kritice však tento román příliš neobstál. Svozilové-Johnové je například vyčítáno nedostatečné uchopení, či dokonce nenalezení nosné, sjednocující myšlenky, z níž by bylo patrné, proč vůbec román vznikl. S tím pak také související nedostatečné rozvinutí nápadu. „*Víme tedy, co chtělo a mělo být vysloveno, téma i myšlenka potřebovaly však zřejmě mnohem prostší tvar – v této realizaci je sebemenší jiskérka původního postřehu a nápadu utlumena, ne-li udušena, a všechno – konflikt, postavy i prostředky jsou nutně pocitovány jako konvence.*“⁸⁶

Irena Zítková v Mladé frontě poukazuje na zastaralost tématu a na metodu, jakým jej autorka zpracovala. Příběh zpracovává reportážním způsobem. Autorským postupem, který byl využíván v padesátých letech a tato vzniklá díla mají již minimální uměleckou hodnotu. Zítková tuto metodu popisuje jako sběr materiálů a jejich

⁸⁶ *Kulturní tvorba: Týdeník pro politiku a kulturu*. Praha: Rudé právo, 29.7.1965, 3(30), s. 13. ISSN 0454-5966.

následné zasazení do „předem vytčené ideje do nějakého ‚zvoleného‘ prostředí (do dolů, továren, zemědělského pohraničí)“⁸⁷ Zmiňuje fakt, že v té době, tedy v šedesátých letech, přicházejí mladí teprve začínající prozaici, kteří kladou důraz na autorský prožitek a naprostou znalost prostředí a lidí, o kterých své příběhy vyprávějí. Podobně vyznívá kritika Zdeňka Kožmína v Lidových novinách: „*Takové ‚oživování‘ zaprášených prozatérských prostředků nemůže vést ke skutečnému dotyku s vlastními kvalitami dnešního společenského a individuálního vědomí.*“⁸⁸

Těmito slovy jsou najednou v rozporu dřívější kritiky děl Svozilové-Johnové, které vyzdvihují právě autorčinu znalost osudů lidí a prostředí, o němž píše. V rozporu je také krátká recenze otištěná v periodiku Svobodné slovo, v níž je napsáno: „*(...) je v něm prostě vše, jen vůně, barvy a balast skutečného života v něm chybějí. Příležitost vypovědět o samotě současných lidí a jejich opravdových vnitřních zápasech tu byla promarněna.*“⁸⁹

Psychologii jedince Herma Svozilová-Johnová dále zpracovala v románu *Zvláštní zážitek* vydaném v roce 1987. Autorka pracuje především s tematikou osamělosti, životní nenaplněností jedince, kterého sužuje stesk po domově, po jeho lásce a bezpečí a touží po důležité lidské potřebě, potřebě zakotvení. Tyto faktory promítá Svozilová-Johnová do postavy Vojty Chytila, úspěšného stavebního inženýra, který však stále hledá ono rodinné zázemí, které postrádal již v dětství po smrti matky. Zde spatřujeme skutečnost, do jaké míry člověka ovlivní jeho vlastní dětství a že některá traumata si z něj přenášíme, ať vědomě či nevědomě, i do dospělého života. Postava Vojtova bratra představuje člověka na pokraji zhroucení, které chce ukončit nakonec nezdařenou sebevraždou. Neunáší nevěru své ženy a dobrovolnou smrt jediného syna, který neunesl napjatou situaci mezi svými rodiči.

V ženské postavě Baryny, která stojí za vraždou své kamarádky Olgy, zobrazuje autorka člověka, který je pod maskou dobroty a laskavosti, ve své podstatě člověkem

⁸⁷ ZÍTKOVÁ, Irena. Bláznivé počasí. *Mladá fronta: deník Československého svazu mládeže, Pražské vydání*. Praha: Ústřední výbor ČSM, 1965, 1965. ISSN 0323-1941.

⁸⁸ KOŽMÍN, Zdeněk. Jen konvence. *Literární noviny: Týdeník pro kulturně politické a umělecké otázky*. 1965. ISSN 0459-5203.

⁸⁹ Román, který nevzruší. *Svobodné slovo: list Československé strany národně socialistické, Pražské vydání*. Praha: Československá strana národně socialistická, 01.08.1965, 21(211), s. 4. ISSN 0231732X.

zlým a závistivým. Bohuslav Eliáš označil ve své recenzi toto chování a jednání jako „zlobu duše podřadné bytosti.“⁹⁰

2.2 Básnická tvorba

Básník Otto Ježek napsal v roce 1953 o Hermě Svozilové-Johnové tuto báseň:

Setkání s básnířkou

V malebném proudu lidí na Příkopech
jsem ji potkal. Básnířku milovanou.

Jak to říci v několika slovech?

Překvapila mne v tu chvíli nečekanou.

Píše nové verše o svých synech,
orlicích mladých před vzletem
a oslaví je v nejkrásnějších rýmech
nádherným zvonovým úderem.

Je odvážná ta naše nová mládež,
ať tedy básnířka zpívá o ní.

Podivuhodně cítíš, jak mládneš

tím tempem mládí, jež na stavbách zvoní
a říká-li básnířka, že o tom zpívá -
musíš nadšeně zpívat s ní. Co ti skrývá?⁹¹

Své umělecké nadání Svozilová-Johnová projevila také v básnické tvorbě. První sbírka s názvem *Neděle* jí vyšla už v roce 1935. Nejvýznamnější básnickou sbírkou, v níž zrcadlí především své pocity z válečných let je sbírka *Kavalkáda* (1945), vánoční verše vyšly jako *Zázrak miji nás* (1947). Budovatelskou tematiku zachytila ve sbírce *Tvé nové kráse* (1949) a osobní pocity spojené se ztrátou manžela a mateřské city ve sbírce *Náčrtník* (1974).

⁹⁰ ELIÁŠ, Bohuslav. Zvláštní zážitek. Štafeta, 1987, č. 1.

⁹¹ JEŽEK Otto. Setkání s básnířkou. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice*, fond Hermy Svozilové-Johnové.

Mužovo zatčení a uvěznění a válečné události nechaly vzniknout několika básním. Právě psaní bylo pro Johnovou jedním z úniků ze strašlivé reality. „*Před Mnichovem, za Mnichova a za okupace jsme všichni prožívali chvíle, kdy ústa nestačila vzlykům a kdy už nebylo v očích slz. V takových okamžicích jsem si zanaříkala aspoň perem. (...) Psala jsem tyto básně v úzkosti a nikdy mi za války nenapadlo, že je po osvobození vydám ve své sbírce, nazvané Kavalkáda.*“⁹² Báseň *Bezsná noc* vznikla toho večera, kdy byl John zatčen. V básni *Vichřice* otištěné v Lidových novinách Svozilová zobrazuje první příznaky svého těhotenství v době událostí v listopadu 1939. *Vichřice* v básni symbolizuje nacistickou agresi vůči studentům.

„*Tupohlavým Němcům však v té době ještě leccos uniklo. Snad ani nepoznali souvislost. Určitě se dovtípili.*“⁹³

VICHŘICE

Takový den!

Vichr zatočil se světem,
listí žluté i červené jím umíralo,
steny lámaných haluzí zvyklých obětem,
strašlivým nářkem aleje rozeškaly.

Vichr bil pěstí do nebe,
šílené jeho oči všem
voňavým květinám hlavy sťaly
a kouř, kradený komínům,
splivly a rozehnaly.

Seděla žena u velkého okna,
bez barvy, bez radosti, jak kukla motýla,
protože tolik toho venku umíralo.

A tu se stalo,
že v kvílení vichru tiše pod srdcem uslyšela

⁹² Nositelka literární ceny Petra Bezruče. Rozhovor s Hermou Svozilovou-Johnovou. Katolické noviny, 1948. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice*, fond Hermy Svozilové-Johnové.

⁹³ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma, TOMEŠ, Josef, ed. *Hanácká sága: vzpomínky a deníky*. Praha: Arista, 2000. ISBN 80-86410-08-0, s. 237.

třukání svého děťátka,
které dosud spalo.⁹⁴

Všechny tyto básně napsané v okupačních letech byly po válce vydány ve sbírce s názvem *Kavalkáda*, ta se stala nejznámější sbírkou básní Hermý Svozilové-Johnové. *Kavalkáda*, obsahující v konečném počtu celkem 22 básní, je procítěním šesti roků temného období okupace, autorčina utrpení a osamění, které však vykresluje „poeticky, jemně, statečně a bez bolestinství“⁹⁵, jak Svozilové-Johnové v jednom z dopisů napsal Alexej Pludek. Jaroslav Janů ve své kritice ve Svobodných novinách poukazuje na název sbírky, který není tak šťastně zvolený, protože působí nevýrazně a mužsky vzhledem k tomu, že se jedná o ženské verše. Právě ženský otisk v básních je tím, co Janů vyzdvihuje a porovnává s jinak laděnými básněmi od mužů, kteří se mnohem více zabývají formou, zatímco žena se všech básnických problémů zmocňuje především srdcem. U Svozilové-Johnové oceňuje dar citové jistoty, svěží čistotu a smyslovou plnost pohledu, „že mozkové dílo mužské, prolamující se do světa obvykle jen skulinami intelektu, zůstane za tímto sladkým a ladným tanečním krokem bezmocně zpátky.“⁹⁶ Janů dále přirovnává kvalitu veršů Svozilové-Johnové k tehdejším lyrickým současníkům Wolkerovi a Zavadovi. Autorka je dle něj ve verších cele svá, a to především tím, že věrně popisuje své prožitky.

Za sbírku byla autorce Městem Prostějov udělena historicky první Literární cena Petra Bezruče, cenu pro spisovatele a básníky příslušné do Prostějovska.

Jaromír John v osobním dopise Svozilové-Johnové napsal, že její spisovatelské umění tkví spíše v próze. „Zatím se domnívám, že váha Vašeho velkého talentu bude snad přece jen v prose, protože v ní můžete uplatnit lépe svůj pozorovatelský dar, svůj smysl

⁹⁴ *Lidové noviny*. Brno: Vydavatelské družstvo Lidové strany v Brně, 10.12.1939, 47(619**, ranní vydání), s. [1]. ISSN 1802-6265.

⁹⁵ Dopis od Alexeje Pludka Hermě Svozilové-Johnové ze dne 7.7.1946. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice*, fond Hermý Svozilové-Johnové.

⁹⁶ JANŮ. Jaroslav. Ženské verše o válce. *Svobodné noviny*. Roč. 2, 1946, č. 15, 18. 1., s. 3. ISSN 1802-6273

*pro typickou podrobnosti a své umění dialogické. A to se nezmiňuji ani o daru psychologické jasnozřivosti. Jste epik, jakých je málo.*⁹⁷

Odraz doby se v básnické tvorbě u Hermy Svozilové-Johnové objevil také ve verších uspořádaných do sbírky *Tvé nové kráse* (1949). Autorka čerpala ze svého měsíčního pracovního pobytu v české vagonce. V některých verších se promítají mateřské motivy. Na rozdíl od předchozí sbírky *Kavalkáda*, z níž na první pohled vyvstával ženský jemnocit, jemnost a dojmavý zážitek, se Svozilová-Johnová ve sbírce *Tvé nové kráse* dostává do prostředí pracujícího lidu v továrnách. Sbíрка obsahuje celkem 32 básní rozdělených do dvou kapitol pojmenovaných *Tobě, továrno nová* a *Přísahej věrnost rudé*. Její básně tak vyznívají silně budovatelským dojmem. V básních dominují motivy úsilí, nadšení, vůle socialistického lidu. Tehdejší kritika Svozilové-Johnové však vytkla, že nedokázala dostatečně podtrhnout příčinu radosti a štěstí a vystihnout tak onu uvědomělou, spontánní veselost pracujícího člověka. „*Smysl radosti tkví přece ve vítězství, že se pracující stali pány ve svojí vlasti.*“⁹⁸ Autorce bylo vyčteno, že k důležitému materiálu tehdejší současnosti přistoupila nahodile, bez vnímání podstaty a bylo tedy pochybováno o její upřímnosti projevu. „*Socialistická poezie má též básnické zákony. Jejich porušení naruší působivost naší tematiky.*“ Estetickou hodnotu této poezie do jisté míry snižuje střídání krkolomných metafor s hovorovým jazykem.

Matkám

At' všechny matky světa přísahají
vášnivou věrnost rudé barvě štěstí,
pak děti smát se budou starým válkám
a vraždám, šílení, amoku na rozcestí. (...) ⁹⁹

⁹⁷ Dopis od Jaromíra John Hermě Svozilové-Johnové z 18.6.1947. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice*, fond Hermy Svozilové-Johnové.

⁹⁸ Poézia povrchnosti. *Denník ĽUD Bratislava*, 9.3.1950. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice*, fond Hermy Svozilové-Johnové.

⁹⁹ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Tvé nové kráse*. Praha: Melantrich, 1949.

V psaní básní Herma Svozilová-Johnnová pokračovala i v dalších letech, kdy její díla nemohla být vydávána. V roce 1974 vyšla její poslední, v pořadí pátá sbírka básní s názvem *Náčrtník*. Ta se zároveň stala první knihou pro dospělé vůbec, kterou po nucené odmlce směla vydat.

Herma Svozilová-Johnnová vnímá život jako dar, ve kterém: „šedesát úžasných událostí, je v každé minutě.“¹⁰⁰ Vzhledem k jejímu pokročilejšímu věku v době vydání sbírky z básní číší její touha prožít naplno svůj „podzim“ života a vnímat každou vteřinu jako dobrodružství. V básních, „v nichž se snoubí umění metafory s vytríbenou formou a hudebností verše, (...)“¹⁰¹ tedy dominuje tematika každodenního života se všemi jeho radostmi, smutky i únavami. Autorka se v těchto verších vypisovala také ze svých životních těžkostí spojených se ztrátou manžela, ale číší z nich i důvěra, porozumění a naděje, což dokládají například verše. „Přijď už, můj drahý, je mi dnes úzko, opakuj: Lidé jsou dobří.“¹⁰² Sbíрка tak působí velmi soukromým, intimním dojmem. Milan Blahynka vyzdvihuje melodičnost veršů, „podávajících tak mimoděk důkaz, že možnosti další kultivace melodické poezie u nás zdaleka nejsou ještě vyčerpány.“¹⁰³

Miloš Borský v recenzi otisknuté v Lidové demokracii poukázal na to, že poezie Hermy Svozilové-Johnnové je příliš výrazně ženská. S tímto tvrzením nesouhlasí Václav Lacina, blízký přítel autorky, který ji v osobním dopise ujišťuje, že se nejedná o poezii výlučně ženskou, ale lidskou a jemnou. V dopise dále píše: „Jenže právě tvé ‚osobní‘ a ‚subjektivní‘ verše mluví nejen ke čtenářům, ale i za ně.“¹⁰⁴

¹⁰⁰ SVOZILOVÁ-JOHNNOVÁ, Herma. *Náčrtník*. České básně (Československý spisovatel). Praha: Československý spisovatel, 1974.

¹⁰¹ KOVAŘÍK, Petr. Poetrie nejen pro letní dny. *Svobodné slovo: list Československé strany národně socialistické, Pražské vydání*. Praha: Československá strana národně socialistická, 15.08.1974, 30(192), s. 5. ISSN 0231-732X.

¹⁰² SVOZILOVÁ-JOHNNOVÁ, Herma. *Náčrtník*. České básně (Československý spisovatel). Praha: Československý spisovatel, 1974.

¹⁰³ BLAHYNKA, Milan. Bilance a návraty. *Tvorba: list pro kritiku a umění*. Praha: Symposion, 17.07.1974, 1974(29), s. 13. ISSN 0139-5513.

¹⁰⁴ Dopis od Václava Laciny Hermě Svozilové-Johnnové ze dne 22.6.1974. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice, fond Hermy Svozilové-Johnnové*.

2.3 Tvorba pro děti a mládež

Herma Svozilová-Johnová psala nejen básně a romány a povídky pro dospělé, pod jejím perem vznikly také tři práce pro děti s názvy *Víc než dobrodružství* (1959), *Sedm kolem Tomáše* (1961) a *Kdo byl Kyrat?* (1963). Právě knihy pro mládež byly její jediné, které mohly být na přelomu 50. a 60. let vydány, ostatní nebyly k vydání přijaty.

V dětských knížkách autorka zpracovává detektivní zápletku propojenou s humorem a živě vykreslenými postavami dětí, „jejichž vitalita převážně překonává schémata příběhového děje.“¹⁰⁵ Její díla pro děti nejsou kritikou zhodnocená jako příliš zdařilá, a to především kvůli naivně a nevěrohodně zpracované zápletce a některých problémů, které jsou jen zmíněny, či občasné sklouznutí do sentimentality. Z dopisu adresovaného Otakaru Chaloupkovi, vedoucího Kabinetu dětské literatury, se od Svozilové-Johnové dozvídáme, že se v té době kritikou a ohlasy na své dětské knihy příliš nezaobírala z důvodu existenčních problémů své rodiny, pracovního vytížení a nemoci a následnou smrtí manžela. Z dopisu se však dále dozvídáme, že zájem dětských čtenářů o její díla byl velký. „*Ohromný zájem dětských čtenářů Vám bohužel mohu přiložit jen jako dokument nehmataelný, etický. Bez pýchy však musím dodat, že skutečně existoval.*“¹⁰⁶

První knize *Víc než dobrodružství* je kritizován tento detektivní námět románu s tím, že podobný námět byl již několikrát dříve v dětské literatuře zpracován. „*Nemožno povedať, že novosť námetu je nevyhnutou podmienkou dobrej detskej knihy. (...) Musí vedieť podať udalosti z nového zorného uhla a dospieť k novým záverom – nehovoriac o technickej stránke veci; o vytvorení postáv, atmosféry, atď.*“¹⁰⁷ Zároveň Svozilová-Johnová nezvládla celkové vyvrcholení příběhu, který je nakonec zpracován na způsob deus ex machina. Čtenář se nikde nedozví, jak byl případ vyřešen.

¹⁰⁵ CHALOUPKA. Otakar a VORAČEK. Jaroslav. Kontury české literatury pro děti a mládež. *Zlatý máj: kritická revue umělecké tvorby pro mládež*. Praha: Svaz Československých spisovatelů, 10.1968, 12(8), s. 539. ISSN 0044-4871.

¹⁰⁶ Dopis od Hermy Svozilové-Johnové Otakaru Chaloupkovi. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice, fond Hermy Svozilové-Johnové*

¹⁰⁷ LIFKOVÁ. Irena. Knihy plné problémů. *Zlatý máj: kritická revue umělecké tvorby pro mládež*. Praha: Svaz Československých spisovatelů, 04.1959, 3(4), s. 171. ISSN 0044-4871.

Tento způsobem ukončení děje se nakonec objevuje ve všech jejích dalších knihách pro děti. „*V kombinování ‚detektivních‘ zápletek, a hlavně v rozuzlení se vždy objevila nevěrohodnost (...).*“¹⁰⁸

Ani v další knize *Sedm kolem Tomáše* se autorce příliš nezdařilo vystavět detektivní děj, lepší je však již vykreslení dětských postav. Jedná se o příběh o dětech ze Smíchova s detektivní zápletkou točící se kolem ztraceného vzácného obrazu. Vladimír Kovářík hodnotí tuto zápletku jako nezdařilou. „*Je zdlouhavá, bez napětí, značně těžkopádná a rozpačitá; (...).*“¹⁰⁹ Co však Kovářík hodnotí velmi pozitivně je vykreslení dětských charakterů, které právě převyšuje konstrukci detektivního děje. „*Děti jsou viděny živě, znale, jsou zachyceny ve vzájemných vztazích, v řešení svých drobných problémů i v úvahách nad světem dospělých.*“¹¹⁰ Svozilová-Johnová se zaměřuje na dětský kolektiv, který může pod dobrým vedením a se společným a užitečným cílem vzniknout, i když jej tvoří děti z různých prostředí a různých povah. Autorka tak zobrazuje život dětí v sedmi domácnostech, přičemž velkým kladem je také fakt, že se je nesnaží izolovat od světa dospělých, který nezjednodušuje a nepřičesává. V Rudém právu Kovářík shrnuje tento fakt větou: „*Naštěstí dal příběh řadu možností, jak se z dětí z jednoho domu stal kolektiv, a zde se autorce podařilo ukázat celkem dobře kus současného života a vytvořit řadu živých dětských typů.*“¹¹¹ Tato skutečnost je na druhou stranu v periodiku *Práce* hodnocena jako sentimentální. „*Určitě by se autorka měla vyvarovat předstíraného a sentimentálního patosu, vymyšleného patrně výhradně pro děti.*“¹¹²

Zdeněk Vavřík v Literárních novinách poukazuje na to, že autorka zvolila až příliš postav a konstruuje a kombinuje děj na několika místech pravděpodobně proto, aby nepodcenila dětského čtenáře, což však vede až k tomu, že se příběh proměňuje v četbu pro zkušené čtenáře. „*Co na tuto umnost doplácí, je celá pravda života a ona*

¹⁰⁸ VLAŠÍN. Štěpán. Příběh s tajemstvím, ale bez věrohodnosti. *Zlatý máj: kritická revue umělecké tvorby pro mládež*. Praha: Svaz Československých spisovatelů, 10.1963, 7(10), s. 454. ISSN 0044-4871.

¹⁰⁹ KOVÁŘÍK. Vladimír. Střelka ukazuje směr. *Zlatý máj: kritická revue umělecké tvorby pro mládež*. Praha: Svaz Československých spisovatelů, 01.1962, 6(1), s. 5. ISSN 0044-4871.

¹¹⁰ KOVÁŘÍK. Vladimír. Střelka ukazuje směr. *Zlatý máj: kritická revue umělecké tvorby pro mládež*. Praha: Svaz Československých spisovatelů, 01.1962, 6(1), s. 5. ISSN 0044-4871.

¹¹¹ KOVÁŘÍK Vladimír. Více současnosti v dětské literatuře. *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 6.6.1961, 41-42(156), s. 3. ISSN 0032-6569.

¹¹² *Práce: [Čechy]*. Praha: Deník Práce, 08.10.1961, 17(242), s. [5]. ISSN 0231-6374.

skutečnost, kterou máme na mysli.“¹¹³ Kniha se však i přes různou kritiku mohla dočkat filmového zpracování příběhu od polské režisérky Bielinské, k tomu nakonec nedošlo.

Nedostatky u zpracovávání detektivní tematiky se vracejí i ve třetí a zároveň poslední knize pro děti a mládež s názvem *Kdo byl Kyrat?*, jež volně navazuje na předchozí *Sedm kolem Tomáše*. Ve všech knihách pro děti tak nakonec uplatnila postup, kterého se nedokázala zbavit. „*Jistě by pro její další práci prospělo, kdyby se oprostila, raději vzdala snahy o napínavý příběh, protože ve všech třech dosud vydaných ‚dobrodružných‘ knihách šlo o napětí falešně vykonstruované a vykombinované – a stavěla na faktech dnešního života. (...)*“¹¹⁴ Přestože Vlašín u poslední knihy vyzdvihuje přehlednější výstavbu, stále dle něj Svozilová-Johnová usiluje o velkou šíři záběru, která není únosná pro tento druh literatury.

2.4 Pokusy o dramatickou tvorbu

Ze vzpomínek Hermy Svozilové-Johnové v knize *Hanácká sága* či z jejího fondu uloženého v Památníku národního písemnictví v Litoměřicích se dozvídáme, že autorka se pokusila napsat také divadelní hru: „*Začala jsem psát divadelní hru pro zlínskou divadelní soutěž. Titul Nejmladší Balzarová, místo děje kryt, krátce po skončení války.*“¹¹⁵

Z korespondence Hermy Svozilové-Johnové uložené v depozitáři v Litoměřicích se dozvídáme ještě o jedné hře s názvem *To byl dneska den*, kterou zřejmě napsala pro Divadlo Jiřího Wolкера v Prostějově. Hru divadlo pravděpodobně odmítlo z důvodu nedostatečného počtu dětských herců. „*Jsem ráda, že jste hru přečetli se zájmem. Ohromně mě udivil však fakt, že jediné divadlo pro děti nedisponuje dostatečným počtem dětských aktérů – anebo spíš to, že není možné si jej od filmu anebo z televizní dramaturgie vypůjčit. Pokud pozoruji průběžnou tvorbu, hemží se u nás dětmi nadanými a lačnými si zahrát.*“ V tomto dopise Svozilová-Johnová

¹¹³ VAVŘÍK, Zdeněk. Život a poslání. Literární noviny. Roč. 10, 1961, č. 23, 10. 6., s. 5. ISSN 0459-5203.

¹¹⁴ VLAŠÍN, Štěpán. Příběh s tajemstvím, ale bez věrohodnosti. *Zlatý máj: kritická revue umělecké tvorby pro mládež*. Praha: Svaz Československých spisovatelů, 10.1963, 7(10), s. 454. ISSN 0044-4871.

¹¹⁵ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma, TOMEŠ, Josef, ed. *Hanácká sága: vzpomínky a deníky*. Praha: Arista, 2000. ISBN 80-86410-08-0, s. 452.

zmiňuje, že se jednalo o její první a poslední hru, což je v rozporu s tím, co zmiňuje o hře z válečných let ve své vzpomínkové knize Hanácká sága. Tuto hru *To byl dneska den* napsala na počátku šedesátých let, kdy se její mladší syn Cyrill účastnil divadelní soutěže v Divadle Jiřího Wolкера v Prostějově. „*V té době jsem dokončila na přání docenta Erika Kolára tuto svou první a jedinou hru. Prodebatovali jsme ji u nás, velice se se mu líbila – doporučil, abych ji nabídla Vašemu divadlu.*“ (...) *Mužova smrt nás zdrtila natolik, že jsem samozřejmě na okrajové záležitosti, jako byla třeba moje divadelní hra neměla vůbec pomyslení.*“¹¹⁶ Hru napsanou na počátku 60. let komentuje v osobní korespondenci Hermy Svozilové-Johnové Bořivoj Hrnčíř, odborový pracovník na oddělení loutkového divadla v Ústředním domě lidové umělecké tvořivosti. Hrnčíř hru popisuje slovy: „*(...) hra zatím není realizovatelná. Podle mého názoru by potřebovala víc dramatického vzruchu, místy proškrtat nebo zhustit, víc rozvinout některé motivy (...). Naproti tomu má hra mnoho pěkných dialogů, myšlenek a nápadů, zejména veršů.*“¹¹⁷ Rukopis ani jedné zmíněné divadelní hry není v Centrálním depozitáři PNP v Litoměřicích uložen.

¹¹⁶ Dopis Divadlu Jiřího Wolкера v Prostějově. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice, fond Hermy Svozilové-Johnové.*

¹¹⁷ Dopis od Bořivoje Hrnčíře Hermě Svozilové-Johnové. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice, fond Hermy Svozilové-Johnové.*

3 Mužské a ženské postavy ve vybraných prozaických dílech

Herma Svozilová-Johnová v jednom ze svých projevů na besedě popsala spisovatelský úděl. Zmínila tři důležité elementy, které spisovatel „nese ve svém osobním kufříku životem. Je to především spojení nově vidět a nově nově vyjadřovat, a nakonec zvýšená citlivost, která mu umožňuje pronikat do hloubky lidských bytostí vcítěním se pravdivě zobrazovat jejich bolesti, vášně a radosti.“¹¹⁸ Právě ono pronikání do hloubky lidské psychiky, lidských radostí i strastí se Hermě Svozilové-Johnové velmi dařilo a dokázala takto ve svých dílech zobrazit osudy postav nejen jako jedinců, ale především ve vztazích s druhými lidmi, především ve vztazích partnerských. Uměla popsat zlo a křivdy, jež přichází do životních cest lidí, či jak složité je často poznání pravdy a spravedlivosti. Jedním z témat, jímž se zabývala, bylo téma manželské krize a nenaplněná láska, tato témata se objevují především v knihách *Justina je svědek* a *Z neznámých důvodů*. V té se dále objevuje i platonická láska děvčete ke staršímu muži. V novele *Bláznivé počasí* se již Svozilová-Johnová nezabývá tematikou manželské krize, ale vztah mezi mužem a ženou i přesto sehrává v knize podstatnou roli. Více než na člověka v partnerském vztahu se autorka soustředí na psychiku postav ve vztahu k vlastním různým životním okolnostem, v nichž se její postavy nachází, a také v různých letech jejich života. „*Brzy po poledni se tu měli setkat tři lidé. Dosud o sobě nevěděli a dosud neznali své tváře. Ale jejich kroky, slova, myšlenky a činy se k sobě rychle blížily dopolednem po dráze předem určené a nic tomu nemohlo zabránit.*“¹¹⁹ Dochází tak ke konfrontaci tří lidí, zástupců tří generací, kteří se v mnohých situacích nedokáží vzájemně pochopit, nerozumějí si, jsou jako cizinci.

Přestože lze knihu *Bláznivé počasí* svým zaměřením zařadit do takzvané budovatelské prózy, toto časové určení vymezené důležitými událostmi zůstává již pouze volně naznačené a přestává hrát roli v životních osudech lidí. Dobové reálie se tak již stávají pouhou kulisou. Podstatnější je zde zobrazení smutku osamocенého, zklamaného člověka a jeho urputnost v navazování nových vztahů.

¹¹⁸ Projev na besedě v Ostravě. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice*, fond Hermy Svozilové-Johnové.

¹¹⁹ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Bláznivé počasí*. Žatva (Československý spisovatel). Praha: Československý spisovatel, 1965, s. 7.

3.1 Mužské postavy

Nejvíce se tématu manželské krize a také krize středního věku Svozilová-Johnová dotýká v románu *Justina je svědek*. Hlavní příčinou, či spíše počátkem manželské krize Andy a Jindřicha v tomto románu je úder zvenčí – nejdříve nacistické zatčení a poté neodůvodněné a nelidské odstranění a perzekvování postavy architekta Jindřicha Kosnara z úřednické funkce v padesátých letech. V tomto ohledu v ději můžeme spatřit autobiografické prvky, tedy opravdové vyloučení Oldřicha Johna nejprve ze starostenské funkce v Prostějově a později jako komunistického politika z Národního shromáždění. Analogie se skutečným životem autorky se objevuje i ve faktu, že postava Andy je ne příliš úspěšnou spisovatelkou a Jindřich pracuje na zahraničním oddělení a setkává se tedy se zahraničními hosty.

Manželé spolu stále bydlí, avšak v podstatě v mrtvé domácnosti. Sdílejí jeden byt, ale nežijí spolu, jsou si úplně odcizeni, každý ve svém samostatném pokoji.

Postava Jindřicha zobrazuje křivdy, které byly na člověku spáchány vnějšími okolnostmi, ale stále i po mnoha letech na něj mají velký dopad a staré rány jen tak nepřebolí. Samotný příběh se odehrává v roce 1966, ale je ovlivněn událostmi z roku 1938. Román je pak založen na introspekci, na hledání vnitřních motivů lidského jednání. Člověku nacházejícím se ve středních letech života se znovu přehrávají staré křivdy a přichází čas na nové odpovědi. Právě z tohoto důvodu se Jindřich rozhodne odjet na jednu noc do svého rodného města a pokouší se hledat ony odpovědi. Jindřich je po marném usilování o spravedlnost v příběhu vykreslen jako člověk rezignovaný a lhostejný k okolnímu světu i k vlastnímu osudu, ve svém životě ztratil vše, co jej naplňovalo a odcizil se lidem. Hrdlička, Kuric a Blatný takto popisují člověka, jenž si prochází takzvanou krizí středního věku: „(...) *v období globální změny je prakticky nemožné najít rychle nové odpovědi, výsledkem bývá nejčastěji protahované období vnitřního zmatku a žití ze dne na den bez jasné perspektivy.*“ Bez perspektivy je také jeho již zkrachovalé manželství s ženou Andou. „*Nemám nikoho dva nebo tři roky. Po tom otřesu jsme dlouho odolávali a snad si byli ještě blíž a ještě nějak dražší než dřív, později však jako by se přetížené lano začalo trhat, přestali jsme si sdělovat čím dál tím častěji své prožitky, vyměňované až do směšných podrobností celých dvacet nebo ještě víc let přestali jsme si vyměňovat*

*slova a stahovali jsme se čím dál tím víc každý do svého pokoje, ztráceli jsme se jeden druhému, odcházeli jsme jeden druhému, umírali jsme jeden druhému.*¹²⁰

V příběhu Jindřicha Kosnara zobrazila autorka v podstatě charakteristiku lidských osudů, které byly důsledkem křivd spáchaných v padesátých letech.

Přestože z částečně jiných důvodů, postavu rezignovaného muže, bez jakéhokoliv zájmu prožít ještě šťastný život Herma Svozilová-Johnová zobrazila také v postavě padesátiletého inženýra Tymka z díla *Bláznivé počasí*. Ten se po smrti své ženy nedokáže najít nové životní štěstí a naplnění. „*Mě přece vůbec nezajímá, jestli se budou statkové jalovice pást letos na Výškách nebo jinde. Mně je přece lhostejné, jestli letos jaro bude nebo nebude. Můj rok bez jara už potrvá až do smrti, můj rok bez jara, můj rok bez Karly.*“¹²¹ Svozilová-Johnová jej čtenářům představila těmito slovy: „*Muž se vyjadřoval střídmě, slova téměř odměřoval a jeho hlas zněl chvílemi smutkem jako hlas nad vypálenou vesnicí.*“¹²² Přestože mezi Fanou a Tymkem dojde v příběhu k milostnému vzplanutí, ke kterému Fana začne upínat naději pro svůj budoucí život, Tymko se od Fany spíše odděluje, cítí se vedle ní starý, unavený a opotřebovaný. „*Já tě mám ráda od začátku. A věděla jsem, že to budeš ty. Chtěla jsem tě – hned když jsi se mnou stál tenkrát večer dole pod chalupou‘ (...), Zhlédl jsem se v naději na štěstí. Zachtělo se mi ho, víš? Ale mně už nebude nikdy patřit ani naděje, ani štěstí.*“¹²³

S postavou padesátiletého muže se dále setkáváme v novele *Z neznámých důvodů*. Postava Josefa Prantla, asi padesátiletého farmáře, je charakterizována jako oblíbený muž mezi lidmi, kteří pod jeho vedením na farmě pracují. Z důvodu již zcela ztracené lásky v jeho manželství dochází k jeho vášnivému vzplanutí k mladé intelektuální hudebnici z Prahy. Přes velkou lásku není Josef Prantl schopen opustit, i když s ní nemá děti a není s ní nijak vázán. V mileneckém vztahu Anny a Josefa často objevují vášnivě žárlivé výstupy ze strany Josefa, které však nikdy nejsou ukončeny tím, že Josef svůj neudržitelný poměr vyřeší rozvodem s Žofií a sňatkem s Annou.

¹²⁰ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Justina je svědek*. Nová próza (Československý spisovatel). Praha: Československý spisovatel, 1968, s. 29.

¹²¹ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Bláznivé počasí*. Žatva (Československý spisovatel). Praha: Československý spisovatel, 1965, s. 30.

¹²² SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Bláznivé počasí*. Žatva (Československý spisovatel). Praha: Československý spisovatel, 1965., s. 7.

¹²³ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Bláznivé počasí*. Žatva (Československý spisovatel). Praha: Československý spisovatel, 1965., s. 178-179.

„Ano, proto máš taky strach! Aby tě nikdo nich neviděl se mnou. Stydiš se za mě? Sedíme spolu ve vinárně, chytím tě za ruku. Nedívej se tak zamilovaně, říkáš, někdo pozoroval? Kdo někdo? Ten tvůj druhý? Samozřejmě, že tvůj druhý. – Sám jsi přece řekl, abychom tak žili. Chyba je v tom, že nejsi volný, Josefe. (...) – Zamlouváš. Někdo sem za tebou chodí. Večer pokaždé zazvoní, očistí si boty na rohožce, kde jsem si je čistil já, potom ho zavedeš sem...“¹²⁴ V tomto směru je postava Josefa k jemné a milující Anně bezohledný a svou veškerou oddanost a pozornost směřuje k sobecké, jednoduché a nekrásné Žofii. „Co by si ona beze mne počala, řekl však Josef místo toho. Nemůže sama znova začínat, když je o deset let starší než já. Ty její nohy! Nemá nikoho než mě. Kdo by ji podpíral? – Jsi k ní velice ohleduplný. Tak dokonalý smysl pro povinnost a rytířskost, jsi...“¹²⁵ Muži si tímto často potřebují dokázat, že další soužití „je nemožné, dokonce nemorální, protože stojí na přetvářce, na nesvobodě, protože brzdi tuhleto seberealizaci a ohrožuje duševní zdraví manželů i dětí.“¹²⁶

Josef Prantl svou lásku Annu pozve na léto do své vesnice, do opuštěné vybydlené vily na okraji, aby ji měl u sebe a mohl ji potajmu navštěvovat. Ve chvíli, kdy by se zdálo, že situace je jistým způsobem vyřešená, v tu chvíli se věci začnou zauzlovat a na farmáře přichází více zátěže, než by očekával. V krajském tisku objevuje pomlouvačná zpráva, jež jeho optimismus sráží a dochází k rozpadu jeho kolektivu a k tomu všemu stojí ve svém milostném trojúhelníku, z něhož neví jak ven. Po posledním rozhovoru s Annou už je toho na Josefa moc, dopadnou najednou na něj všechny ony problémy, kterými se v poslední době potýkal a zachová se k Anně agresivně. Autorka tak popisuje těžké chvíle, které v životě každého člověka mohou nastat, pokud se mu toho nahromadí více, než zvládne unést. Tento projev lidského chování je psychology nazvaný frustrační hypotéza agrese. „Obecně platí, že negativní stimulace podněcuje agresi. Jedním typem negativní události, kterou každý občas prožíváme, je frustrace. (...) Frustrace, přílišné horko a další negativní jevy nás disponují k agresi, neboť navozují negativní afekt.“¹²⁷ Z neznámých důvodů pak v příběhu Josef Prantl umírá. „V posledním dokumentu člověka bude zaznamenán infarkt. Ale úmrtní list se nezmíní ani slovem o lži, závisti a zlobě, kterou přidal nějaký

¹²⁴ SVOZILOVÁ-JOHNNOVÁ, Herma. *Z neznámých důvodů*. Praha: Melantrich, 1974, s. 52-53.

¹²⁵ SVOZILOVÁ-JOHNNOVÁ, Herma. *Z neznámých důvodů*. Praha: Melantrich, 1974, s. 59.

¹²⁶ ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: vývojová psychologie*. 4., doplněné vydání. Praha: Portál, 2021. ISBN 978-80-262-1783-1, s. 301.

¹²⁷ KASSIN, Saul M. *Psychologie*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-2511-716-3, s. 495.

*ničema jako smrtící jed k pracovní únavě farmáře Prantla.*¹²⁸ V příběhu se nedozvídáme, kdo byl onen ničema, kdo Prantla zavraždil, či zda to zkrátka nebyl opravdu infarkt, jenž se stal následkem stresu, který Prantl neunesl.

Podobně jako Josefa Prantla hledající svou útěchu v náručí milenky Anny, jehož touha a žárlivost mohou v určitých pasážích působit až sentimentálním dojmem, vykreslila Svozilová-Johnová se značnou mírou sentimentality také například vedlejší postavu v knize *Justina je svědek*, postavu Pepíka, jenž je Andiným přítelem a kolegou snažící se marně o její přízeň a lásku. „*Nech mě tak, panno Ando! Prosím tě. Jsem prasklá pneumatika a potřebuju se naplnit. Potřebuju se naplnit, abych byl zase k čemu. Už nic necítím! Mně nic a nikdo nic neříká! Já Jsem pustota, poušť, Sahara. Pojídám nějaké zbytečky, někde, od někom, ale už dost, nechci pojídat zbytečky, rozumíš mi? Potřebuju člověka. (...)*“¹²⁹

Milostný trojúhelník v novele *Bláznivé počasí* dotváří postava Vila. Mladého, dvaadvacetiletého chlapce. Nezkušeného, přirozeně tápajícího. „...*připomínal rákos vydaný na milost i nemilost všem vichrům.*“ Vilo je tak typickým příkladem mladého člověka, snažícího se žít a vypadat jako dospělý, k čemuž mu ovšem ještě chybí důležité předpoklady, například zkušenost a odpovědnost. Říčan z pohledu vývojové psychologie tento věk života popisuje slovy: „*Dostane-li mladý, plně kvalifikovaný odborník příležitost k samostatné, zodpovědné práci, mívá často pocit kluka, který si sedl za volant bez řidičského průkazu. Rozumem sice ví, že se ve své práci plně vyzná, ale připadá mu nevěřitelné, že stačí na úkol, na jehož splnění závisí bezpečnost mnoha lidí nebo zisk či ztráta velkých materiálních hodnot.*“¹³⁰

Vilův osud je navíc pošramocený z rodinných důvodů. Jeho matka žije s jiným mužem a Vila vyhodila před třemi lety z domova. Vilo se s veškerou vervou pouští do práce na státním statku. Dochází k milostnému vzplanutí s mladou Jolkou, které je ukončeno zklamáním. Útěchu dále nalézá v okouzlení Fanou. Dochází však k dalšímu zklamání, protože ta si vybrala inženýra Tymka. „*Ted' jsou tam spolu. Ne, já přece jenom počkám. Neusnul bych. Loudal se a žárlivosti v něm přibývalo. Až najednou*

¹²⁸ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Z neznámých důvodů*. Praha: Melantrich, 1974, s. 144-145.

¹²⁹ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Justina je svědek*. Nová próza (Československý spisovatel). Praha: Československý spisovatel, 1968, s. 176.

¹³⁰ ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: vývojová psychologie*. 4., doplněné vydání. Praha: Portál, 2021. ISBN 978-80-262-1783-1, s. 234.

*bylo zlých myšlenek víc, než unese dvaadvacetiletý, trochu pošetilý chlapec.*¹³¹ Kromě zklamání v lásce přinese pobyt na statku Vilovi další trápení v podobě obvinění z krádeže peněz. Fana se jej zastává a vycitňuje, že na mladém nevinném chlapci byl kvůli nim dospělým a jejich chování spáchána jakási křivda. „*Všímal sis ho? Všíkala jsem si ho já? Toužil po přátelství. Kdo z nás mu je dal? Nebo snad někdo jiný z vedení? (...) Říkala jsem ti přece, jak potřebuji ti mladí tady člověka. Že jsou v sobě sami. (...)*“¹³² V postavě Vila můžeme vnímat jistou paralelu s postavou mladé Evži v novele *Z neznámých důvodů*.

3.2 Ženské postavy

Ženské postavy ve všech vybraných prozaických dílech spojuje jedna charakteristika. Všechny touží po lásce, po věrné lásce, po citovém naplnění. Všechny z nich bojují se strachem ze samoty a zároveň se strachem ze zrady. Herma Svozilová-Johnová tak zobrazuje důležité složky sociálního kontaktu, jimiž jsou například potřeba emocionálního kontaktu či potřeba něžnosti. „*Člověk potřebuje jiného člověka již proto, že prakticky všechny své potřeby uspokojuje v interakci s jinými lidmi.*“¹³³ Kontaktem s jiným člověkem může jedinec nalézt i svůj smysl života, být třeba na krátkou chvíli jako ženské postavy v následujících dílech.

Andě Kosnarové, ženské postavě v příběhu knihy *Justina je svědek*, se nedaří vydat rukopis jejího románu. Právě psaní je to, co jí vždy pomáhalo s únikem z kruté reality života – smrt tatínka, zatčení manžela gestapem. Nyní se ocitá ve středním věku, její pokusy o vydání knížek jsou neúspěšné, manželství s Jindřichem je v krachu a nemůže tak najít své nové životní naplnění a štěstí. Únik z manželské krize hledá v náruči výrazně mladšího milence Ondry. Je tak potvrzena skutečnost, že žena ve středních letech života chce zažít silný, krásný a omlazující vztah, který je však s mladším mužem často velmi problematický. Anda jako postava je zobrazená jako žena toužící po silné citové vazbě, po lásce. „*Jednoduše. Každému smutku se mi podařilo utéct, jenom teď ne, ležím naznak sražená jako napadena zhoubnou nemocí v nejcitlivějším*

¹³¹ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Bláznivé počasí. Žatva* (Československý spisovatel). Praha: Československý spisovatel, 1965, s. 120.

¹³² SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Bláznivé počasí. Žatva* (Československý spisovatel). Praha: Československý spisovatel, 1965, s. 202.

¹³³ NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0592-7, s. 244.

*okamžiku svého života nemladá, a přece šestnáctiletá, zkušená, přece naivní v citové vřelosti, zralá, a přece divěřivá k smíchu, plašící lásku, A přece s jedinou potřebou – potřebou velké lásky. A věrnosti.*¹³⁴ V těchto slovech z výpovědi samotné postavy můžeme pociťovat jistým způsobem znaky již výše zmíněné krize středního věku. *„Hodnoty, cíle a někdy i způsob života, dosud samozřejmé, se ocitají v centru pochybností a introspekce, neboť se zdá, že již přestávají vyjadřovat aktuální životní situaci.*¹³⁵ Člověk se musí sžít s novými životními tématy, jež se mu otevírají a mohou být v konfliktu s jeho dosavadními cíli a hodnotami. Stejně jako mnoho lidí v tomto věku, také postavy Andy Kosnarové či Josefa Prantla také touží po znovuprožití mládí právě například erotickými vzplanutími.

A přece ve chvíli největší osamocenosti, po krachu manželství, neúspěšné spisovatelské činnosti a zrazení milencem, kdy by Anda mohla popadnout největšímu zoufalství, se jí v myšlenkách promítají střípky naděje a útěchy. Ve svých myšlenkách a ve své víře, že existuje světlo na konci tunelu, myslí i na svou dceru Markétu, která studuje v zahraničí. Z této pasáže vyvstává v podstatě vyznění celého románu. *„Myslím na slovo ODCIZENÍ a IZOLOVANOST jako na výmysl a pózu i teď, ve svém neštěstí a ve své osamocenosti, nepřijmu nikdy životní pocit přecitlivělého, nemocného a různými okolnostmi života izolovaného jedince, byť byl sebedanějšší (myslím na Kafku), věřím pořád v teplo a ve světlo, které člověk potřebuje, aby žil, a které si určitě vytvoří, lidé se domluví a vytvoří si plno tepla a plno světla, už ne my, ne já, ne Jindra, ale Markéta možná ano...“*

Dcera Markéta je jedním z pojítek, které nakonec obnoví vztah mezi Andou a Jindrou. Pojítko, které obnoví komunikaci mezi nimi. Co jiného je totiž pojí více než jejich vlastní dcera, o níž kvůli jejich vyhořelému manželskému stavu, nebyli schopni mluvit.

Jiří Svoboda označuje Andino řešení krizové situace jako konvenční, sentimentální vedoucí v konečném výsledku k nedořešení románu.¹³⁶ Štěpán Vlašín ve své kritice píše, že autorce se ne úplně podařilo analyzovat lidskou psychiku, jak zřejmě bylo jejím původním záměrem, měla více odkrýt vztah Andy a Jindřicha, o němž se dozvídáme neurčitě a vzletně, to *„jak se společenská křivda promítá do osobní*

¹³⁴ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Justina je svědek*. Nová próza (Československý spisovatel). Praha: Československý spisovatel, 1968, s. 160.

¹³⁵ HRDLIČKA, Michal; KURIC, Julián a BLATNÝ, Marek. *Krize středního věku*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-168-9, s. 23.

¹³⁶ SVOBODA, Jiří: Dva romány. *Listy*. Roč. 2, 1969, č. 10, 13. 3., s. 11.

roviny. (...) *Hrdinové zůstali jen nepropracovanými, schematickými nositeli autorčiných idejí.*¹³⁷

Podobně nepropracovanou psychiku popisuje Věra Poppová v kritice v Rudém právu napsala, že takto složité příběhy tří hlavních postav nelze unést na pouhých dvou stech stranách celé knihy. „*Setkání Fany se stejně oboleným, byť jinak postiženým inženýrem Týmkem a mladým, dosud nezkušeným Vilem mohlo být velikou konfrontací lidských charakterů, kdyby vystačily literární síly.*“¹³⁸

Ženskou postavu Fany Jurové z novely *Bláznivé počasí* si čtenáři jistě spojí s autorčíným poválečným románem *Vysoké napětí*. Svozilová-Johnová ve Faně zobrazila tehdy malou Zuzanku, jež během heydrichiády přišla o oba rodiče. V novele *Bláznivé počasí* rozvedla její osud v dospělém věku života. „*Božena se starala celou válku o mě a o Tomka. To ona mi začala říkat Fano, místo Zuzanko. Po mamince. Bratr umřel na záškrť těstě před revolucí. Božku zavolali po osvobození do Prahy a vzala mě tam s sebou. Bydlely jsme vedle sebe v moc pěkných garsoniérách, chodila jsem napřed do školy a potom do kanceláře... Loni mi Božena umřela. Nosila jsem po ní dlouho smutek.*“¹³⁹ Fana zobrazuje skutečnost, že i v dospělém životě jsou lidé často ať vědomě či nevědomě ovlivňovány svými zážitky z dětství, tragickou ztrátou svých nejbližších, z čehož si bolest nesou v sobě možná celý život. Lidé, kteří neměli v dětství pevné zázemí v rodině často bloudí, hledají své místo v životě, svou jistotu. Zároveň se Fana ocitá na prahu třicátého věku života, v němž již je člověk plně dospělý, a přichází jakási chvíle pravdy, v níž se „*bud' nalezneme, nebo propadneme panice a v marné honbě za tím nebo oním sami sebe uštveme.*“¹⁴⁰

Svozilová-Johnová v úvodu popsala Fanu jako ženu, která do pohraničního města přijíždí se slunečními brýlemi. „*Přes zklamání napsané v pohledu za nimi jí bylo teprve třicet. Žasla nad vším poněkud nepředvídaným a mladý podiv jí slušel stejně jako štíhlost a jako spousta černých vlasů, rozhozených kolem obličeje.*“¹⁴¹ Zklamání,

¹³⁷ VLAŠÍN, Štěpán. Literatura konzumní. *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 2.10.1968, 48-49(272), s. 5. ISSN 0032-6569.

¹³⁸ POPPOVÁ, Věra. Budování – s psychologii. *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 9.8.1965, 45-46(219), s. 2. ISSN 0032-6569.

¹³⁹ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Bláznivé počasí*. Žatva (Československý spisovatel). Praha: Československý spisovatel, 1965, s. 17.

¹⁴⁰ ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: vývojová psychologie*. 4., doplněné vydání. Praha: Portál, 2021. ISBN 978-80-262-1783-1, s. 277.

¹⁴¹ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Bláznivé počasí*. Žatva (Československý spisovatel). Praha: Československý spisovatel, 1965, s. 7.

kteřé Fana současne prožívá je zklamání v lásce. Nenaplnění v lásce. Fana si prošla rozchodem a nyní se v její blízkosti ocitá Zdeněk, kolega z práce, s nímž vyjíždí na dovolenou, aby si odpočinula. „*Kdybys věděl, Zdenku, jak já zase potřebuji tebe, říkala jsem si cestou přes koleje. Pět let byl vedle mne člověk, Pavel a najednou všechno skončilo. Je mi teď, jako kdybych přišla o půl života. Celé neděle pozoruji oknem dvojice, přecházející kolem našeho domu po chodníku za zábavou a za láskou. S hlubokou závistí si domýšlím jejich slova a sleduji jejich pohyby, protože jsem tak sama. Bez ‚mám tě rád‘, ‚jsi krásná‘ a ‚potřebuji tě‘ chutnají dny jako popel a bez ramene, na které položí žena hlavu, když je po všem, jsou noci plané k zoufání.*“¹⁴²

Avšak ani Zdeněk se nestává nakonec její kotvou a Fana se rozhodne pro svůj útěk z vlastní samoty jiným způsobem. „*Být dospělý znamená umět snést ztrátu iluzí a nepropadnout přitom beznaději. Bez naděje, bez životních ideálů se dozajista žít nedá, ideály jsou však ideály falešné, které nesnesou dotek skutečnosti: rozprasknou se jako duhová bublina.*“¹⁴³ Tak se Fana náhodou dostává do onoho pohraničního města do státního statku, kde se pokouší o sblížení s mladými lidmi, s kolektivem ostatních brigádníků. Je zřejmé, že mezi nimi je nejen jistá věková propast, ale především ta zkušenostní. Autorka tak staví do kontrastu bezstarostné mládí a Fanu jako nositelku již zmíněných životních zkoušek. „*Stydím se za svou samotu a za všechno zlé, co mě potkalo. Ale nedokážu žádného z nich okřiknout. Mezi nimi může být někdo právě tak ubohý, a právě tak hledající jako já...*“¹⁴⁴ Kolektiv jí však nakonec takřka zázrakem duševně ozdraví. „*Já patřím k tomuto Ději. Chci vědět, co se v něm přihodí POTOM a DÁL a možná budu trochu užitečná děvčatům a možná budu vůbec trochu užitečná, jako ten plechový zprohýbaný hrniček.*“¹⁴⁵ Právě v tomto zakončení lze najít budovatelské vyznění celé knihy, tedy jak velký význam má poskytnutá či nalezená možnost pracovat v lidském kolektivu. Z hlubší psychologické analýzy z tohoto chování a jednání vyplývá jakási lidská potřeba sounáležitosti. „*Druzí lidé nám dodávají energii, nové podněty, věnují nám pozornost a citovou podporu.*

¹⁴² SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Bláznivé počasí. Žatva* (Československý spisovatel). Praha: Československý spisovatel, 1965, s. 15.

¹⁴³ ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: vývojová psychologie*. 4., doplněné vydání. Praha: Portál, 2021. ISBN 978-80-262-1783-1, s. 277.

¹⁴⁴ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Bláznivé počasí. Žatva* (Československý spisovatel). Praha: Československý spisovatel, 1965, s. 52.

¹⁴⁵ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Bláznivé počasí. Žatva* (Československý spisovatel). Praha: Československý spisovatel, 1965, s. 205.

*Potřeba sounáležitosti se obzvláště silně ozývá v náročných chvílích.*¹⁴⁶ Také Říčan poukazuje na to, že v tomto období mezi třicátým a čtyřicátým rokem života přichází takzvaně krize životního středu, a člověk, jenž „*stojí sám, má nejvyšší čas hledat – ve vlastním zájmu – pro koho a pro co žít.*“¹⁴⁷

Trojici ženských postav toužících po milostném naplnění uzavírá postava Anny v novele *Z neznámých důvodů*. Obecně lze vnímat jakýsi kontrast mezi postavami Anny a Josefa. Nejen věkový rozdíl, ten však v jejich promluvách není tolik patrný, jako spíše skutečnost, že Anna vedle Josefa působí mnohem intelektuálněji a velmi jemně a on spíše hrubě, primitivněji. Přestože je mezi nimi vzájemná láska, Anna touží po skutečné lásce, kdežto z pohledu Josefa můžeme vztah k Anně vnímat spíše jako jisté citové vzplanutí až upnutí, únik z reality. I když je Josefovi blízko, stále za ní chodí jen občas je a je ta druhá. „*Jenomže já už nechci být nějakou sklenicí živé vody, z které se občas napiješ, řekla.*“¹⁴⁸ Postava Anny zcela pochopitelně zažívá pocity nenaplněné lásky, smutku a prozírá, že tak dál žít nechce. „*V pokrytectví a lži, řekla. S trestem pustých nocí, kdy spolu nejsme, dnů k ničemu, kdy spolu nežijeme. Nechci. Tajně a jako druhá vedle jiné – nechci. – Jsem strašně sám. – Sama jsem byla já. Skoro odvykající lidem. Se špatným svědomím vůči své ženě.*“¹⁴⁹

V kontrastu Anny pak stojí manželka Josefa Prantla, Žofie. Žofie je o deset let starší než Josef, je robustní, téměř nepohyblivá. Josef ji popisuje jako neduživou, zlou, k níž již nechová žádné city a je k jejich vztahu zcela lhostejný. Ve vztahu Josefa a Žofie můžeme zaznamenat téma manželské krize, jež je typická ve středním věku života a bývá „*vyústěním vážného nespokojení v manželských vztazích, vleklých problémů, které se neřešily včas.*“¹⁵⁰ V celkové charakteristice postavy Žofie spatřuje Fedor Soldán do jisté míry psychologickou slabinu. „*Je nepochopitelné, proč by za těchto okolností muž jeho druhu váhal s rozvodem – bylo by třeba, aby autorka zdůvodnila i jeho obětavý vztah k Žofii a aby vysvětlila, proč si ji vůbec vzal, když stála duševně i fyzicky, a nakonec i povahově hluboko pod ním.*“¹⁵¹ Podobně tento fakt vnímá i Emil

¹⁴⁶ KASSIN, Saul M. *Psychologie*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-2511-716-3, s. 423.

¹⁴⁷ ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: vývojová psychologie*. 4., doplněné vydání. Praha: Portál, 2021. ISBN 978-80-262-1783-1, s. 287.

¹⁴⁸ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Z neznámých důvodů*. Praha: Melantrich, 1974, s. 132.

¹⁴⁹ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Z neznámých důvodů*. Praha: Melantrich, 1974, s. 132.

¹⁵⁰ ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: vývojová psychologie*. 4., doplněné vydání. Praha: Portál, 2021. ISBN 978-80-262-1783-1, s. 303.

¹⁵¹ SOLDÁN, Fedor. Posudek rukopisu Hermy Svozilové Johnové *Z neznámých důvodů*. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice, fond Hermy Svozilové-Johnové*.

Charous: „(...) *zda jeho o mnoho starší žena není vybavena konvenčně odpudivými rysy a vlastnostmi přespříliš.*“ Což však může být zároveň příklad toho, že muži během manželské krize „*vidí ženu více zestárlou a méně atraktivní, než odpovídá skutečnosti.*“¹⁵²

Významnou ženskou postavou, titulní, která přímo vystupuje v ději, je postava Justiny v knize *Justina je svědek*. Ta bydlí společně s Kosnarovými a pomáhá s domácností. Justinina povaha je v kontrastu se všemi ostatními, a přesto by se dalo říci, že své okolí svou skutečnou a samozřejmou dobrotou a jednoduchým myšlením v jistém směru přerůstá už jen tím, že existuje. Zobrazuje ženu prostou, intelektuálně omezenou, nevzdělanou, naivní, a přece tak důležitý prvek, protože vynakládá veškeré své úsilí, aby zachránila manželství Kosnarových. Je jí tedy připsána jakási role záchranářky, a nakonec také tragické mstitelky.

Postavu s podobnou charakteristikou zobrazila Svozilová-Johnová dále ve vedlejší postavě stoleté paní Gregorové v novele *Bláznivé počasí*. Ta je v knize charakterizována jako žena, již všichni pro jakousi moudrost ve vesnici uctívají. Ona navíc věří, že na mladých lidech stojí společnost. Vilo v ní spatřuje svou zesnulou babičku. Stejně jako Evža v novele *Z neznámých důvodů* i Vilo z *Bláznivého počasí* hledá únik ze své situace u dospělého důvěrnějšího člověka.

Zmíněná Evža Vítková, mladičká třináctiletá dívka, která nemá příliš příznivé zázemí pro svou psychiku, začíná vyprávět příběh novely *Z neznámých důvodů*. Autorka v ní zobrazila dopady rodinných problémů na děti stojící teprve na prahu mládí. Matka je věčně unavená, mrzutá, k Evže se chová velmi chladně, přísně, drží ji zkrátka. Bratr s nimi téměř nekomunikuje. Příčinou tohoto chování je šok, který rodina utrpěla po sebevraždě otce. Sama Evža se tuto skutečnost dozvídá náhodou. Únik z nepříjemné domácí reality nachází dívka u hudebnice Anny bydlící ve vile na okraji vesnice a u farmáře Josefa, přezdívaného Tati. Paní Anna jí poskytuje možnost pro naplnění potřeby komunikace se ženou, kterou Evža postrádá u své matky a farmář zase nedostatek v podobě mužského vzoru. Právě do něj se dívka s veškerou svou naivitou a upřímností zamiluje. „*Myslila na ni a současně samozřejmě také na farmáře, protože Tati v ní byl všudypřítomný. Naplňovala ji radost i pýcha, že má*

¹⁵² ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: vývojová psychologie*. 4., doplněné vydání. Praha: Portál, 2021. ISBN 978-80-262-1783-1, s. 303.

*takové dvě veliké nádherné lásky – paní a jeho.*¹⁵³ Po zjištění kruté pravdy o vztahu mezi Annou a farmářem dochází u Evži k jakémusi zboření autority dospělých. K tomu v jistém směru dochází i v situaci, kdy se dívka dozvídá pravdu o svém otci, jenž se zhroutil z odvolání z ředitelského místa, situaci neunesl a svůj život ukončil skočením pod vlak. Autorka tak zachycuje proměnu dítěte v mladou dívku, s níž poprvé zatřese skutečný život. Tuto skutečnost popisuje například Vágnerová ve své knize *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*: „*V této době dochází k mnoha změnám, které zvyšují pocity nejistoty dospívajícího a zpochybňují představu, že svět je bezvýhradně dobra a bezpečný (...).*“¹⁵⁴ V příběhu následně dochází k uvědomění postavy Evžiny matky, že její dcera dospěla, přiznává jí celou pravdu a dochází k uvědomění, že ji právě před zlou realitou života nemůže již dále uchránit. „*Moje děčko Evža zmizela, pomyslíla si, člověk Evža začal právě žít. Stačí k tomu jediný den, kdy jsem u ní nebyla, aby se něco vážného přihodilo. Má nový výraz v obličeji, Zklamání, poplašenost, bolest. Život se jí objevil v některé ze svých zlých podob. Nedá se nic dělat – každého člověka tyto zkoušky čekají. Začala doopravdy žít a já ji před tím nemohla uchránit! V tom je však bolest každé matky.*“¹⁵⁵

Jan Kliment dějovou linii s dětskou postavou hodnotí pozitivně, protože jí Svozilová-Johnová rozbila melodramatickou sentimentalitu, která by mohla nastat v případě zpracování pouhého příběhu o vztahu Anny a Josefa.

Na konci příběhu se objevuje otázka viny a trestu v monologu Anny, z něhož vycitujeme, jak hluboce Josefa milovala. Zároveň vstupuje do hry opět mladá Evža a její nedůvěra v lidské autority, jež byla zmíněna již ve vztahu Fany a Vila v novele *Bláznivé počasí*. Anna si v jejích myšlenkách uvědomuje, jak důležité je posilovat důvěru mezi blízkými lidmi, zvláště ve chvílích nejbolestivějších. „*Počkám trpělivě, až se vrátíš. Ale podaří se mi opravdu získat znova tvou úctu a důvěru? Bude tvé mládí stát o mé vysvětlení, o mé přátelství? Pomůžeš mi hledat a najít nepřítele člověka, kterého jsme obě milovaly, kamarádko? Protože zločin nesmí přece zůstat bez trestu.*“¹⁵⁶

¹⁵³ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Z neznámých důvodů*. Praha: Melantrich, 1974, s. 111.

¹⁵⁴ VÁGNEROVÁ, Marie a LISÁ, Lidka. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání třetí, přepracované a doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-4961-0, s. 370.

¹⁵⁵ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Z neznámých důvodů*. Praha: Melantrich, 1974, s. 129.

¹⁵⁶ SVOZILOVÁ-JOHNOVÁ, Herma. *Z neznámých důvodů*. Praha: Melantrich, 1974, s. 146.

Závěr

Touto diplomovou prací jsem představila ne zcela známou českou spisovatelku druhé poloviny dvacátého století Hermu Svozilovou-Johnovou. Nejprve jsem se zaměřila na autorčin život a dobu, v níž žila. Na základě vzpomínkové knihy Hanácká sága, již Svozilová-Johnová na sklonku svého života vydala, jsem nastínila její rodinné kořeny, zázemí a studijní i pracovní příležitosti, které ji ovlivnily v životě i ve tvorbě. Dále jsem popsala manželství s Oldřichem Johnem, významným českým politikem předválečné i poválečné éry. Soužití s ním, jak jsme se dozvěděli, mělo velký dopad nejen na vydávání děl v padesátých letech dvacátého století, ale také se ve velké míře odrazilo v autorčině díle. V mnohých jejích knihách tak nalezneme spoustu autobiografických rysů. Na základě studia osobní korespondence jsem se také dozvěděla, že Svozilová-Johnová měla spoustu přátel z tehdejšího veřejného života a díky zaměstnání na zahraničním oddělení Svazu českých spisovatelů se stýkala a dopisovala si také se zahraničními osobnostmi. Mezi všemi byla oblíbená, a přestože byla během svého života velmi veřejně činná, mohlo by se v jistém směru zdát, že stála ve stínu svého muže.

Následně jsem se v druhé kapitole soustředila na dílo autorky, které jsem tematicky klasifikovala do tří kategorií, a to díla se sociální problematikou, v níž Herma Svozilová-Johnová zobrazuje život a konfrontace lidí z různých sociálních vrstev, poté díla odrážející historické události 20. století naší země, kterými byla předválečná doba a následná nacistická okupace a později situace v české společnosti v porevolučních devadesátých letech minulého století. Poslední kategorií pak je psychologická tematika. Na zpracování témat i na díla jako taková jsem nahlédla z pohledu dobových kritik, recenzí a osobní korespondence adresované samotné autorce, v níž jsou některá díla hodnocena. Kritici v mnohých autorčiných knihách oceňují u Svozilové-Johnové dokonalou znalost prostředí a propracovanou psychologii postav.

Následně jsem nezapomněla zmínit ani básnickou tvorbu Svozilové-Johnové zaměřenou převážně na pocity z válečných let, ale reflektující také budovatelské nadšení či vlastní intimní verše. V padesátých letech, kdy autorka nemohla vydávat knihy pro dospělé, se věnovala tvorbě pro děti. Také v těchto dílech dokonale propracovala psychologii dětských hrdinů, avšak na úkor děje a celkového vyznění. Díla proto nebyla tehdejší kritikou přijata příliš kladně.

Vykreslení postav, zobrazení lidí v různých životních situacích ovlivněných dobou, bylo téma, kterému Svozilová-Johnová přikládala svou velkou pozornost. Na mužské a ženské postavy a vztahy mezi nimi ve vybraných dílech jsem se zaměřila ve třetí kapitole této diplomové práce. Napříč třemi prozaickými díly jsem se v charakterech postav snažila najít analogie a jistým způsobem tak vystihnout jejich typologii. Souvislosti jsem našla především u ženských postav, jež po partnerských krizích touží po lásce a citovém naplnění. Postavy Svozilové-Johnové často hledají nové životní naplnění a vypořádávají se s pocity samoty a zrad, které jsou vedle manželské krize dominantními tématy v těchto dílech. Analýzu postav jsem prohloubila poznatky z vývojové psychologie na základě toho, v jaké životní fázi se tyto postavy nacházejí a s jakými úskalími se lidé právě v té oné fázi obecně potýkají a jsou pro určitý věk života typická.

Při výše zmíněných autobiografických motivech, jež se objevují v knihách Svozilové-Johnové, můžeme skrze postavy velmi často nalézt autorčin pohled na život a na lidi. Právě prostřednictvím analýzy postav jsme také odkryli to, co tvrdili autoři mnohých recenzí, že Svozilová-Johnová byla velmi empatická a do svých postav se dokázala dokonale vžít. S tímto svým citem pak charakterizuje své postavy a předkládá je čtenáři tak, aby i on dokázal co nejlépe pochopit osud dané postavy a vžít se do ní. Herma Svozilová-Johnová zkrátka hluboce věřila v člověka jako takového, o čemž nás přesvědčuje ve svých knihách.

Myslím, že se mi podařilo naplnit cíl práce, jímž bylo především představit osobnost Hermy Svozilové-Johnové a její dílo, to následně tematicky klasifikovat a poté se zaměřit na hlubší analýzu vybraných děl. Přestože kvalitou svých knih autorka nedosáhla na jiné představitele literatury druhé poloviny dvacátého století, zcela jistě stojí za zařazení k nim. Prožila dlouhý činorodý život, stála po boku významného politika a její díla reflektují dobu a společnost, v níž žila. Věřím proto, že se na tuto autorku úplně nezapomene, a že i tato diplomová práce bude vzpomínkou na inteligentní a vzdělanou dámu, která do dějin české literatury nepochybně patří.

Seznam použitých zdrojů

Beletrie

SVOZILOVÁ-JOHNNOVÁ, Herma, TOMEŠ, Josef, ed. *Hanácká sága: vzpomínky a deníky*. Praha: Arista, 2000. ISBN 80-86410-08-0.

SVOZILOVÁ-JOHNNOVÁ, Herma. *Bláznivé počasí. Žatva* (Československý spisovatel). Praha: Československý spisovatel, 1965.

SVOZILOVÁ-JOHNNOVÁ, Herma. *Justina je svědek. Nová próza* (Československý spisovatel). Praha: Československý spisovatel, 1968.

SVOZILOVÁ-JOHNNOVÁ, Herma. *Mořské dno: román*. Praha: V. Brtníková, 1994.

SVOZILOVÁ-JOHNNOVÁ, Herma. *Náčrtník. České básně* (Československý spisovatel). Praha: Československý spisovatel, 1974.

SVOZILOVÁ-JOHNNOVÁ, Herma. *Tvé nové kráse*. Praha: Melantrich, 1949.

SVOZILOVÁ-JOHNNOVÁ, Herma. *Z neznámých důvodů*. Praha: Melantrich, 1974.

Odborná literatura

HRDLIČKA, Michal; KURIC, Julián a BLATNÝ, Marek. *Krize středního věku*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-168-9.

KASSIN, Saul M. *Psychologie*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-2511-716-3.

MERHAUT, Luboš, ed. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 4, S-Ž; Dodatky k LČL 1-3, A-Ř. Praha: Academia, 2008, 1082 s. ISBN 9788020015723.

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: vývojová psychologie*. 4., doplněné vydání. Praha: Portál, 2021. ISBN 978-80-262-1783-1.

Slovník českých spisovatelů. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-007-1.

VÁGNEROVÁ, Marie a LISÁ, Lidka. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání třetí, přepracované a doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-4961-0.

Periodika a články

Básnířka a prozatérka. *Svobodné slovo: list Československé strany národně socialistické, Pražské vydání*. Praha: Československá strana národně socialistická, 28.08.1974, 30(203), s. 5. ISSN 0231-732X.

BLAHYNKA, Milan. *Bilance a návraty. Tvorba: list pro kritiku a umění*. Praha: Symposion, 17.07.1974, 1974(29), s. 13. ISSN 0139-5513.

CHALOUPKA, Otakar a VORAČEK, Jaroslav. *Kontury české literatury pro děti a mládež. Zlatý máj: kritická revue umělecké tvorby pro mládež*. Praha: Svaz Československých spisovatelů, 10.1968, 12(8), s. 539. ISSN 0044-4871.

DOLANSKÝ, Julius. *Román vysokého napětí. Lidové noviny*. Praha: Syndikát českých spisovatelů, 15.8.1948, 56(190), s. [6]. ISSN 0862-5921.

- ELIÁŠ, Bohuslav. Zvláštní zážitek. Štafeta, 1987. č. 1.
- HÁJKOVÁ, Alena. Cesta na sever v novém rouše. *Tvorba: list pro kritiku a umění*. Praha: Symposion, 29.02.1984, 1984(9), s. [XI]. ISSN 0139-5513.
- JANŮ, Jaroslav. Ženské verše o válce. *Svobodné noviny*. Roč. 2, 1946, č. 15, 18. 1., s. 3. ISSN 1802-6273.
- JAŠKOVÁ, Kamila. K životu patří snění. *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 14.04.1995, 5(89), s. 11. ISSN 0032-6569.
- KLIMENT, Jan. Důvody známé. *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 4.2.1975, 55-56(29), s. 5. ISSN 0032-6569.
- KOLÁR, Vladimír. Svědectví o mnichovanské době. *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 5.5.1979, 59-60(105), s. 5. ISSN 0032-6569.
- KOVÁŘÍK Vladimír. Více současnosti v dětské literatuře. *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 6.6.1961, 41-42(156), s. 3. ISSN 0032-6569.
- KOVAŘÍK, Petr. Poezie nejen pro letní dny. *Svobodné slovo: list Československé strany národně socialistické, Pražské vydání*. Praha: Československá strana národně socialistická, 15.08.1974, 30(192), s. 5. ISSN 0231732X.
- KOVÁŘÍK, Vladimír. Střelka ukazuje směr. *Zlatý máj: kritická revue umělecké tvorby pro mládež*. Praha: Svaz Československých spisovatelů, 01.1962, 6(1), s. 5. ISSN 0044-4871.
- KOŽMÍN, Zdeněk. Jen konvence. *Literární noviny: Týdeník pro kulturně politické a umělecké otázky*. 1965. ISSN 0459-5203.
- Kulturní tvorba: Týdeník pro politiku a kulturu*. Praha: Rudé právo, 29.7.1965, 3(30), s. 13. ISSN 0454-5966.
- Lidové noviny*. Brno: Vydavatelské družstvo Lidové strany v Brně, 10.12.1939, 47(619**, ranní vydání), s. [1]. ISSN 1802-6265.
- LIFKOVÁ, Irena. Knihy plné problémů. *Zlatý máj: kritická revue umělecké tvorby pro mládež*. Praha: Svaz Československých spisovatelů, 04.1959, 3(4), s. 171. ISSN 0044-4871.
- MARTÍNEK, Vojtěch. Román z textilního města. *Ostravská národní práce (Mor.Ostrava)*. Roč. 1942.
- PÍŠA, Vladimír. Příběh nenapsaného románu. *Tvar*. Roč. 6, 1995, č. 10, 18. 5., s. 20. ISSN 0862657X.
- POPPOVÁ, Věra. Budování – s psychologii. *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 9.8.1965, 45-46(219), s. 2. ISSN 0032-6569.
- Pozor*. Olomouc: Bohumír Knechtl, 1937(341).
- Práce: [Čechy]*. Praha: Deník Práce, 08.10.1961, 17(242), s. [5]. ISSN 0231-6374.
- Román z doby heydrichiády. *Rovnost: list sociálních demokratů českých*. Brno: J. Opletal, 13.11.1948, 64(265), s. 3. ISSN 0862-7967.
- Román, který nevzruší. *Svobodné slovo: list Československé strany národně socialistické, Pražské vydání*. Praha: Československá strana národně socialistická, 01.08.1965, 21(211), s. 4. ISSN 0231-732X.
- Selské listy: hlasy republiky: orgán republikánské strany československého venkova*. Olomouc: Českomoravské podniky tiskařské a vydavatelské, 1940(32), s. 7.

SLAVÍK, Bedřich. *Obraz života moravského průmyslového města. Lidové noviny*. Brno: Vydavatelské družstvo Lidové strany v Brně, 4.10.1942, 50(502**, ranní vydání), s. [4b]. ISSN 1802-6265.

SVOBODA, Jiří. Dva romány. *Listy*. Roč. 2, 1969, č. 10, 13. 3.

Svobodné slovo: list Československé strany národně socialistické, Pražské vydání. Praha: Československá strana národně socialistická, 28.08.1974, 30(203), s. 5. ISSN 0231-732X.

SVOZILOVÁ, Herma. *Z cestovního deníku čtrnáctileté. Našinec*. Olomouc. 1929. ISSN 1801-5107.

TICHÝ, Vítězslav. *Román třetí generace. Národní práce*. Praha: 1944.

TOMAN, Prokop. *Románová trilogie H.J.Svozilové. České slovo: ústřední orgán České strany národně sociální*. Praha: J. V. Klofáč, 1944, 34. ISSN 2694-7129.

VAVŘÍK, Zdeněk. *Život a poslání. Literární noviny*. Roč. 10, 1961, č. 23, 10. 6., s. 5. ISSN 0459-5203.

VLAŠÍN, Štěpán. *Literatura konzumní. Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické*. V Praze: [s.n.], 2.10.1968, 48-49(272), s. 5. ISSN 0032-6569.

VLAŠÍN, Štěpán. *Příběh s tajemstvím, ale bez věrohodnosti. Zlatý máj: kritická revue umělecké tvorby pro mládež*. Praha: Svaz Československých spisovatelů, 10.1963, 7(10), s. 454. ISSN 0044-4871.

VLAŠÍN, Štěpán. *Román osudových let. Tvorba: list pro kritiku a umění*. Praha: Symposion, 22.08.1979, 1979(34). ISSN 0139-5513.

VŠETIČKA, František. *Střední Morava literární*. In: *Střední Morava* Roč. 14, č. 27 (2008).

ZÍTKOVÁ, Irena. *Bláznivé počasí. Mladá fronta: deník Československého svazu mládeže, Pražské vydání*. Praha: Ústřední výbor ČSM, 1965, 1965. ISSN 0323-1941.

Internetové zdroje

BLAŽÍČEK, Přemysl. *Herma Svozilová-Johnová*. Online. Dostupné z: <http://slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=870&hl=Herma+Svozilov%C3%A1+Johnov%C3%A1>. [cit. 2023-10-24].

(ed.). *Statutární město Prostějov*. Online. GÁBOROVÁ, Jana. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20120107031239/http://www.mestopv.cz/cz/turista/o_meste/slavne-osobnosti/#JUDr.%20Old%C5%99ich%20John. [cit. 2023-09-26].

Jiné zdroje

Pozůstalost Hermy Svozilové-Johnové. *Památník národního písemnictví Praha, Centrální depozitář Litoměřice, fond Hermy Svozilové-Johnové*.